

มองภาษา ผ่านเลนส์ไวยากรณ์ เพิ่มพูน

สุภัญญา เรื่องจรรยา

มองภาษา
ผ่านเลนส์ไวยากรณ์
เป็นพูน

มองภาษาผ่านเลนส์ไวยากรณ์เพิ่มพูน

Seeing Language Through the Lens of Generative Grammar

ผู้แต่ง สุกัญญา เรืองจรูญ
ISBN (e-book) 978-616-630-835-8
ราคา 344 บาท
จัดพิมพ์โดย สุกัญญา เรืองจรูญ
 1744/244 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
 เขตห้วยขวาง แขวงบางกะปิ
 จังหวัดกรุงเทพ 10310
 โทรศัพท์ 08-1629-4143
 e-mail: sugunya@g.swu.ac.th

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ห้ามมิให้ทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบโดยไม่ได้
รับอนุญาต

ลิขสิทธิ์ของสุกัญญา เรืองจรูญ

คำนำ

วากยสัมพันธ์เป็นหนึ่งในรายวิชาที่มีเนื้อหาซับซ้อนและเข้าใจยาก เมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจจึงไม่สามารถพัฒนาความรู้ไปสู่ระดับที่ลึกยิ่งขึ้นได้ ส่งผลให้เกิดคำถามเกี่ยวกับคุณค่าของรายวิชาว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนหรือการวิจัยได้หรือไม่ โดยเฉพาะเนื้อหาภายใต้กรอบทฤษฎีไวยากรณ์เพิ่มพูนของ Noam Chomsky ที่พยายามอธิบายว่าทำไมและอย่างไรมนุษย์ถึงมีความรู้เกี่ยวกับภาษาที่ฝังลึกอยู่ในและเป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้

นักภาษาศาสตร์มีหน้าที่พัฒนาทฤษฎีเพื่ออธิบายภาษา อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวมักถูกวิพากษ์ว่าเป็นการอธิบายภาษาผ่านกฎและจำกัดมุมมองอยู่เพียงระดับประโยค แท้จริงแล้วจุดมุ่งหมายสำคัญคือการอธิบายความรู้ด้านภาษาของมนุษย์ (Competence) ที่เป็น Mental Grammar และเพื่อตอบคำถามพื้นฐานว่า เรารู้อะไร เมื่อเรบอกว่าเรารู้และเข้าใจภาษา What do you know when you know a language? ประเด็นนี้อาจเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้ภาษาศาสตร์เพิ่มพูน (Generative Linguistics) ไม่ได้ได้รับความนิยมในประเทศไทยมากนัก เนื่องจากไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยตรง

ผู้เขียนจึงจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นสำหรับนิสิตและผู้เริ่มต้นศึกษาทฤษฎีวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ภายใต้กรอบแนวคิดไวยากรณ์เพิ่มพูน (Generative Grammar) โดยนำเสนอกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางภาษา ข้อมูลภาษาบางส่วนในหนังสือมาจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ ทั้งนี้ ผู้เขียนเน้นการใช้กระบวนการแบบวิทยาศาสตร์ในการศึกษาภาษา ได้แก่ การสังเกตข้อมูลภาษา การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐานและการทดสอบสมมติฐานด้วยเกณฑ์การทดสอบ ตลอดจนการปรับสมมติฐานเมื่อมีข้อมูลภาษาเพิ่มเติมที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทักษะดังกล่าวคาดว่าจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถต่อยอดสู่การทำวิจัยด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ได้ต่อไป

โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 11 บท โดยบทที่ 1-2 ปูพื้นฐานด้านอรรถศาสตร์และระบบหน่วยคำ เพื่อชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างความหมายกับโครงสร้างของหน่วยคำซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษากรอบแนวคิดไวยากรณ์เพิ่มพูน

บทที่ 3 เริ่มต้นด้วยการแยกข้อมูลภาษาไวยากรณ์ออกจากข้อมูลภาษาประเภทอื่น โดยจำแนกความแตกต่างระหว่างประโยคคิดไวยากรณ์ ประโยคคิดเงื่อนไขความจริง และประโยคไม่เหมาะสมกับบริบท โดยมีประโยคคิดไวยากรณ์เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

วากยสัมพันธ์ หลังจากนั้นผู้อ่านจะฝึกการวิเคราะห์ส่วนประกอบวลีด้วยเกณฑ์การทดสอบเพื่อตรวจสอบสมมติฐานว่า ส่วนใดเป็นส่วนประกอบวลี และเป็นส่วนประกอบวลีเดียวกันหรือไม่ ซึ่งเป็นหัวใจของการทำความเข้าใจโครงสร้างไวยากรณ์ เพราะส่วนประกอบวลีคือ building blocks ของไวยากรณ์

บทที่ 4 เสนอกฎโครงสร้างวลีพร้อมชี้ข้อจำกัดที่กฎลำพังอธิบายไม่ได้ จึงเสนอตัวกรองด้านอรรถศาสตร์เพิ่มเติมและเชื่อมโยงการวิเคราะห์ที่ความแตกต่างระหว่างส่วนเติมเต็มกับส่วนขยายรวมโดยอาศัยทั้งเกณฑ์การทดสอบด้านอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ร่วมกัน

บทที่ 5 แสดงข้อจำกัดของกฎโครงสร้างวลีจึงต้องพัฒนาสู่ทฤษฎีเอกซ์บาร์คลาสสิกและขยายกรอบการโพรงเจ็ดประเภทคำไวยากรณ์ขึ้นเป็นทฤษฎีเอกซ์บาร์แบบขยาย บทที่ 6 มุ่งเน้นที่กฎปริวรรตว่าด้วยการย้ายคำหลักซึ่งเป็นการย้ายอาร์กิวเมนต์เพื่อรับลักษณะหรือเพื่อรับการกรก

บทที่ 7 นำเสนอการย้ายวลีแบบ A-bar movement เช่น การย้ายวลีแสดงคำถามในภาษาอังกฤษ จุดเด่นของบทนี้อยู่ที่การนำเสนอข้อค้นพบของ Ruangjaroon (2007) ว่าภาษาไทยไม่มีคำแสดงคำถาม คำแสดงคำถามมีสถานะเป็นตัวแปรที่ได้ความหมายจากโพรงที่ใกล้ที่สุดภายใต้ความสัมพันธ์ซีคอมมานด์ด้วยกลไกการคัดลอกและจับคู่ลักษณะของไกล บทนี้ยังกล่าวถึงงานวิจัยที่ต่อยอดจาก Ruangjaroon (2007) โดย Meechanyakul (2025) ที่สังเกตพบความกำกวมทางความหมายของคำแสดงคำถามในประโยคปฏิเสธ และในโครงสร้างอีกหลายประเภท เช่น กริยาเรียงก่อนผล/กริยาเรียงก่อนเหตุที่เกิดร่วมกับการณ์ลักษณะกำลังดำเนินอยู่ และยังพบความสมมาตรระหว่างคำถามส่วนเติมเต็มเต็มกับคำถามส่วนขยายรวม โดยใช้ทฤษฎี congruity อธิบายการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวากยสัมพันธ์-สัทวิทยา

บทที่ 8–9 พาผู้อ่านจากทฤษฎีเอกซ์บาร์สู่โปรแกรมมินิมัลลิซึม โดยผู้เขียนนำตัวอย่างเดียวกับที่ใช้ในกฎโครงสร้างวลีและทฤษฎีเอกซ์บาร์กลับมาวิเคราะห์ใหม่ในกรอบแนวคิดมินิมัลลิซึม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นพัฒนาการและความแตกต่างทางทฤษฎี

บทที่ 10–11 แม้เนื้อหาจะไม่ได้ว่าด้วยไวยากรณ์เพิ่มพูนโดยตรง แต่ขยายกรอบไปยังระบบกริยา กาล และการณลักษณะ เพื่อย้ำความเชื่อมโยงระหว่างวากยสัมพันธ์หน่วยคำและความหมายในเชิงประจักษ์ บทที่ 10 อธิบายข้อจำกัดการเกิดร่วมด้านความหมายผ่านมุมมองกริยาและการณลักษณะประจำคำ ส่วนบทที่ 11 ว่าด้วย การณลักษณะทางไวยากรณ์ที่อ้างอิงโครงสร้างภายในของเหตุการณ์ พร้อมทั้งอธิบายความแตกต่างระหว่างกาลและกาลลักษณะโดยอาศัยบริบทและเกณฑ์การทดสอบ

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเปิดมุมมองใหม่ต่อไวยากรณ์เพิ่มพูน ตลอดจนเป็นพื้นฐานต่อยอดให้ผู้อ่านนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยและการสอนภาษา และอาจช่วยลดการตั้งคำถามถึงประโยชน์และบทบาทของวากยสัมพันธ์

สุกัญญา เรืองจรุญ

สารบัญ

1	คำศัพท์ ความหมาย หน่วยคำ	1
	1.1 แนวคิดเบื้องต้น	1
	1.2 ทฤษฎีอรรถศาสตร์	5
	1.2.1 กรอบแนวคิดที่ 1: ความจริงและเงื่อนไขความจริง	5
	1.2.2 กรอบแนวคิดที่ 2: ความหมายอ้างอิง	7
	1.2.3 กรอบแนวคิดที่ 3: ความหมายกับการจำแนกหน่วยคำ	9
	1.2.4 กรอบแนวคิดที่ 4: หลักการประกอบ	15
	1.3 ประเภทของหน่วยคำ	18
	1.4 ประเภทของคำความหมาย	20
	1.5 ประเภทของหน่วยคำกับตำแหน่งการปรากฏ	25
	1.6 การเติมหน่วยคำประกอบ	29
	1.7 โมเดลอรรถศาสตร์สำหรับภาษา	31
	1.8 สรุป	36
2	โครงสร้างหน่วยคำ	37
	2.1 แนวคิดเบื้องต้น	37
	2.2 โครงสร้างภายในคำ	44
	2.3 ข้อจำกัดในการสร้างคำ	47
	2.4 เกณฑ์การทดสอบการจำแนกประเภทของคำ	50
	2.4.1 กรอบประโยคและการแจกแจงสับหลักคำประเภทเดียวกัน	56
	2.4.2 รูปแบบการเรียงลำดับคำในกรอบประโยค	57
	2.5 ตัวอย่างการวิเคราะห์: คำจำนวนนับในภาษาอังกฤษ เป็นคุณศัพท์หรือคำนำหน้านาม?	60
	2.6 เกณฑ์การทดสอบประเภทของคำในภาษาไทย	63
	2.7 กรณีศึกษาภาษาไทย: น้ำ-X เป็นการนำคำมาเรียงต่อกัน หรือนำคำมาประสมกัน	75
	2.8 สรุป	83

3	ข้อมูลภาษาวากยสัมพันธ์กับเกณฑ์การทดสอบ	84
	3.1 แนวคิดเบื้องต้น	84
	3.2 ทำความรู้จักกับข้อมูลภาษาวากยสัมพันธ์	85
	3.3 เกณฑ์การทดสอบส่วนประกอบวลี	99
	3.3.1 การทดสอบด้วยการย้าย	101
	3.3.2 การทดสอบด้วยการแทนที่	109
	3.3.3 การทดสอบด้วยการเชื่อม	113
	3.3.4 การทดสอบด้วยการถาม-ตอบ	115
	3.3.5 การทดสอบด้วยการละ	117
	3.4 ตัวอย่างงานวิจัยด้านวากยสัมพันธ์ฉบับสั้นในชั้นเรียน	120
	3.5 สรุป	130
4	กฎโครงสร้างวลี เกณฑ์เทต้า ความแตกต่างระหว่างส่วนเดิมเต็มกับส่วนขยายรวม	131
	4.1 แนวคิดเบื้องต้น	131
	4.2 ประเด็นปัญหาของกฎโครงสร้างวลี	133
	4.3 เกณฑ์เทต้าและบทบาทเทต้า	136
	4.3.1 ความสัมพันธ์ทางความหมายและบทบาทเทต้า	141
	4.3.2 การเขียนเกณฑ์เทต้าในรูปกฎ	143
	4.3.3 บทบาทเทต้ากับบทบาททางไวยากรณ์	149
	4.4 ความแตกต่างระหว่างส่วนเดิมเต็มกับส่วนขยายรวม: กริยาวลี	152
	4.4.1 เกณฑ์การทดสอบด้านความหมาย	154
	4.4.2 เกณฑ์การทดสอบด้านวากยสัมพันธ์	158
	4.4.2.1 เกณฑ์การปรากฏ	158
	4.4.2.2 เกณฑ์การเรียงลำดับ	159
	4.4.2.3 เกณฑ์การแทนที่	161
	4.4.2.4 เกณฑ์การเกิดซ้ำ	164
	4.4.3 สรุปเกณฑ์การจำแนกส่วนเดิมเต็มและส่วนขยายรวม	164
	4.5 ความแตกต่างระหว่างส่วนเดิมเต็มและส่วนขยายรวม: นามวลี	165
	4.5.1 เกณฑ์การทดสอบด้านความหมาย	166
	4.5.2 เกณฑ์การทดสอบด้านวากยสัมพันธ์	167

4.6	ความแตกต่างระหว่างส่วนเติมเต็มและส่วนขยายรวม: คุณศัพท์วลี	169
4.7	ความสัมพันธ์ระหว่างกฎโครงสร้างวลีกับกฎการตีความทาง อรรถศาสตร์	176
4.7.1	การบันทึกคำความหมาย	176
4.7.2	หลักฐานทางอรรถศาสตร์สำหรับวลี	178
4.7.3	กฎการประกอบด้านความหมาย	182
4.8	สรุปและประเด็นสำคัญเพื่อคิดต่อ	184
5	กฎโครงสร้างวลีเปรียบเทียบกับทฤษฎีเอกซ์บาร์แบบคลาสสิก	186
5.1	แนวคิดเบื้องต้น	186
5.2	ทฤษฎีเอกซ์บาร์แบบคลาสสิก	187
5.2.1	โครงสร้างทฤษฎีเอกซ์บาร์	189
5.2.2	ทฤษฎีเอกซ์บาร์กับภาษาต่างๆ	190
5.3	การประกอบและความกำกวมด้านโครงสร้าง	192
5.4	ทฤษฎีเอกซ์บาร์แบบขยายและประเภทของคำไวยากรณ์	197
5.5	วลีแสดงความเป็นเจ้าของและนำหน้านามวลี	201
5.5.1	สมมติฐานที่ 1: เชื่อมนาม 2 นาม	202
5.5.2	สมมติฐานที่ 2: เชื่อมนามวลี 2 นามวลี	204
5.5.3	สมมติฐานที่ 3: นำหน้านามวลี	206
5.6	โพเจกต์ชั้นวลีไวยากรณ์หน้าที่	207
5.6.1	คำแสดงทัศนภาวะและกาล	208
5.6.2	กาลวลี	210
5.6.3	ปฏิเสธวลี	211
5.6.4	ตัวนำส่วนเติมเต็มวลี	213
5.7	สรุปและภาพรวมของภาษาศาสตร์เพิ่มพูน	217

6	กฎปริวรรต I: การย้ายคำหลักและวลี	223
6.1	แนวคิดเบื้องต้น	223
6.1.1	ปริศนาเกี่ยวกับทฤษฎีเอกซ์บาร์แบบขยาย	226
6.1.2	กฎปริวรรต	228
6.2	กฎการย้ายคำหลัก	229
6.2.1	การย้ายหน่วยคำเติมลง	229
6.2.2	การแทรกกริยาช่วย	231
6.2.3	การย้ายกริยาไปตำแหน่งกาล	232
6.2.4	การย้ายกาลไปตำแหน่งตัวนำส่วนเติมเต็ม	235
6.3	การย้ายคำหลักในภาษาอังกฤษ	239
6.4	การย้ายคำหลักในภาษาไทย	242
6.5	กฎการย้ายวลี	245
6.5.1	โครงสร้างยก	245
6.5.2	โครงสร้างควบคุม	254
6.5.3	ภาษาไทยมีโครงสร้างยกและโครงสร้างควบคุมคล้ายกับ ภาษาอังกฤษหรือไม่?	261
6.5.4	โครงสร้างที่ดูเหมือนเป็นโครงสร้างยกในภาษาไทย	263
6.7	สรุป	268
7	กฎปริวรรต II: การย้ายวลี	269
7.1	แนวคิดเบื้องต้น	269
7.2	การย้ายวลีแสดงคำถาม	270
7.2.1	ประโยคคำถามในประโยคหลัก	271
7.2.2	ประโยคคำถามในประโยครอง	271
7.2.3	คุณานุประโยค	276
7.3	เงื่อนไขการย้ายกับเกาะคำถาม	278
7.3.1	เกาะนำหน้านามวลีซับซ้อน	279
7.3.2	เกาะประธานตัวนำส่วนเติมเต็มวลี	279
7.3.3	เกาะโครงสร้างเชื่อม	280
7.4	ข้อบังคับการย้ายวลีแสดงคำถามแบบระยะไกล	282
7.5	คำถามในภาษาไทยภายใต้กรอบความสัมพันธ์แบบโพรบ-ไกล	285

7.5.1	วลีแสดงคำถามทำหน้าที่เป็นตัวแปรได้ลักษณะจากโพรบ	286
7.5.2	ภาษาไทยมีโพรบ $Q_{[WH]}$ ไร้อรูป ไร้เสียงจริงหรือไม่?	289
7.5.3	โกลได้รับความหมายจากโพรบที่อยู่ใกล้ที่สุด	296
7.6	ความหมายกำกวมของวลีแสดงคำถาม	299
7.6.1	โครงสร้างที่มีความหมายกำกวมของวลีแสดงคำถาม	299
7.6.2	การวิเคราะห์วลีแสดงคำถามในภาษาไทยด้วยกรอบ ความสัมพันธ์ระหว่างวากยสัมพันธ์กับกลุ่มเสียง	303
7.7	ซีคอมมานด์	309
7.7.1	ซีคอมมานด์กับคู่ขั้วบอกเล่า-ปฏิเสธ	312
7.7.2	ซีคอมมานด์กับความสอดคล้อง	313
7.7.3	ซีคอมมานด์กับทฤษฎีผู้กยัต	315
7.8	สรุป	321
8	มินิมัลลิซึม I	322
8.1	การเปลี่ยนกระบวนทัศน์: จากทฤษฎีเอกซ์บาร์ สู่ออกซ์บาร์กำกับและ ผู้กยัต สุ่มินิมัลลิซึม	322
8.2	โปรแกรมมินิมัลลิซึม	325
8.2.1	คำศัพท์และลักษณะคำศัพท์	325
8.2.2	กระบวนกรแปลง	327
8.3	การประกอบเข้าคู่และกริยาเล็กก่อเหตุ	342
8.4	การย้าย: ผลของการคัดลอกบวกกับการประกอบ	349
8.5	การย้ายแบบไม่เปิดเผย	352
8.5.1	การจับคู่ลักษณะโดยไม่ต้องย้าย	353
8.5.2	ความแตกต่างระหว่างการย้ายลักษณะมีกำลังและไม่มีกำลัง	355
8.6	สรุป	359

9	มินิมัลลิซึม II	360
	9.1 ทบทวนหลักการมินิมัลลิซึม	360
	9.2 การปรับโครงสร้างวลีแบบประหัตใหม่	362
	9.3 การจัดเรียงแบบเส้นตรงและการปรากฏศัพท์รูปตามแนวนูนส์และยู รียเกอเร้า	366
	9.3.1 ขอบเขตของเฟสและการย้ายออก	371
	9.4 ทฤษฎีโครงสร้างวลีแบบประหัตตามแนวเอปส์ไตน์และซีลีย์	374
	9.4.1 กระบวนการแปลงแบบเฟสและการปรากฏรูปในแต่ละส่วน	375
	9.5 เฟสหมายถึงอะไร	376
	9.6 การปรากฏรูปและการจัดเรียงลำดับคำตามแนวของพ็อกส์และ เพ็ชท์สกี	378
	9.6.1 การย้ายกรรมในภาษาเยอรมันและสวีดิช	380
	9.7 สรุป	384
10	เวลา I: การณ์ลักษณะประจำคำ	386
	10.1 แนวคิดเบื้องต้น	386
	10.2 ประเภทของการณ์ลักษณะประจำคำในภาษาอังกฤษ	389
	10.2.1 ความเป็นพลวัต: กริยาแสดงภาพ VS กริยาแสดงการ กระทำ	392
	10.2.2 ความมีจุดสิ้นสุด: กริยาแสดงการกระทำ VS กริยาแสดง การบรรลุผล	397
	10.2.3 ระยะเวลา: กริยาแสดงการบรรลุผล VS กริยาแสดงการ สัมฤทธิ์ผล	401
	10.3 การณ์ลักษณะประจำคำในภาษาญี่ปุ่น	407
	10.4 การณ์ลักษณะประจำคำในภาษาไทย	412
	10.5 การรับภาษาที่สองภายใต้กรอบไวยากรณ์เพิ่มพูนของผู้เรียนชาว ไทยต่อรูปและความหมายของการณ์ลักษณะกำลังดำเนินอยู่ใน ภาษาอังกฤษ	414
	10.6 สรุป	421

11	เวลา II: การณ์ลักษณะทางไวยากรณ์	423
11.1	แนวคิดเบื้องต้น	423
11.2	กาลกับการณ์ลักษณะเชิงมุมมอง: วากยสัมพันธ์หน่วยคำ	423
11.3	กาลกับการณ์ลักษณะเชิงมุมมอง: อรรถศาสตร์	428
11.4	การเพิ่มมิติด้านเวลาให้กับความหมายของกริยา	433
11.5	สรุปและประเด็นคำถามเพื่อคิดต่อ	441
	เอกสารอ้างอิง	443
	ดัชนี	449

คำนิยม

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาทันสมัยและเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจทฤษฎีไวยากรณ์
 เพิ่มพูนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดและการวิเคราะห์ภาษาในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้นผู้เขียน
 นำเสนอ ความคิดเป็นขั้นตอน มีแบบฝึกหัด ให้ได้ลองคิดและฝึกปฏิบัติ รวมทั้งสอดแทรก
 ข้อมูลและการวิเคราะห์ภาษาไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งเล่ม เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่
 ระดับหน่วยคำ การประกอบของหน่วยคำ การจำแนกประเภทด้วยวิธีการทดสอบแบบต่าง ๆ
 ก่อนจะมาถึงเรื่องทางวากยสัมพันธ์ มีการนำเสนอหัวข้อวิจัยหรือปัญหาเฉพาะทาง
 วากยสัมพันธ์ภาษาไทยพร้อมอธิบายให้เข้าใจถึงกระบวนการวิจัยตั้งแต่การตั้งคำถาม
 ทบทวนวรรณกรรม ตั้งสมมติฐานไปจนถึงการทดสอบเพื่อตอบสมมติฐานนั้นซึ่งถือเป็น
 กระบวนการสำคัญของการศึกษาทางภาษาศาสตร์ หนังสือเล่มนี้จึงไม่ได้มีเพียงภาคทฤษฎี
 และคำอธิบายเท่านั้นแต่ยังฝึกให้ผู้อ่านรู้จักตั้งคำถามและหาวิธีตอบคำถามวิจัยด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล

ผู้อำนวยการสถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 เป็นหนังสือด้านภาษาศาสตร์ที่มีคุณค่าและน่าสนใจสำหรับอธิบายแนวคิดทางไวยากรณ์
 เพิ่มพูนด้านแนวคิดพื้นฐานทางภาษาและหน่วยในภาษาโดยที่อาศัยความคิดด้าน
 อรรถศาสตร์มาประกอบ ทำให้เห็นเหตุผลและที่มาที่ไปจากการประกอบกันเป็นหน่วยที่
 ใหญ่ขึ้นจากหน่วยคำไปสู่หน่วยในประโยค ผู้เขียนมีลีลาของการนำเสนอแบบ ปุจฉา-วิสัชนา
 และยกตัวอย่างประกอบที่หลากหลาย นับว่าเป็นงานเขียนที่เป็นมิตรต่อผู้อ่านอย่างยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร. จันทิมา อังคพณชกิจ

อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มองภาษาผ่านเลนส์ไวยากรณ์เพิ่มพูนเป็นหนังสือเรียนพื้นฐานด้านวากยสัมพันธ์และ
 อรรถศาสตร์ที่รวบรวมแนวคิดสำคัญของทฤษฎีไวยากรณ์เพิ่มพูนไว้อย่างชัดเจนและเป็น
 ระบบ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่กฎโครงสร้างวลีในช่วงแรกเริ่มทฤษฎี
 เอกซ์บาร์ไปจนถึงโปรแกรมมินิมอลลีซึมซึ่งกำลังเป็นที่ศึกษาอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการ
 ใช้ข้อมูลภาษาที่หลากหลายรวมทั้งคำถามและแบบฝึกหัดในแต่ละบท เพื่อกระตุ้นการคิด
 วิเคราะห์และเสริมสร้างทักษะการนำทฤษฎีไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมอย่างยิ่ง
 สำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้เริ่มต้นศึกษาทฤษฎีวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ภายใต้กรอบ
 แนวคิดไวยากรณ์เพิ่มพูน

ดร. คณิน ชัยเพ็ชร

อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1

คำศัพท์ ความหมาย หน่วยคำ

1.1 แนวคิดเบื้องต้น

คำถามแรกที่ควรถามคือ

คุณรู้อะไร เมื่อคุณบอกว่าคุณรู้ภาษาใดภาษาหนึ่ง?

อย่างไรก็ตาม คำถามนี้อาจจะกว้างเกินไป ผู้เขียนจึงขอเปลี่ยนเป็น ภาษาคืออะไร? พร้อมกับให้ผู้อ่านลองทำแบบฝึกหัดโดยพิจารณาข้อ (1)-(9) แล้วลองคิดว่าข้อใดถือว่าเป็นภาษา

1. ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, ภาษาปากกะญอ
2. ภาษามืออเมริกัน, ภาษามือไทย, ภาษามือเกแบ็ก
3. ภาษาจาวา, ภาษาเพิร์ล, ภาษาซีพลัสพลัส
4. ตัวอักษรกรีก, ฟินอิน, ตัวอักษรฮิระงานะ
5. ภาษาสแลงในอินเทอร์เน็ต (133t), อิโมติคอน (Emoticons), อิโมจิ (Emoji)
6. ตัวอักษรคันจิ, อักษรอียิปต์โบราณ (Hieroglyphs)
7. สัญญาณจราจร, สัญญาณไฟจราจร
8. รูปภาพ, ภาพวาด, ภาพเขียน
9. เพลงบรรเลง

การที่จะตัดสินว่าอะไรเป็นภาษาและอะไรไม่ใช่ภาษา ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากไม่มีเกณฑ์ตายตัวที่ชัดเจนในการจำแนก บ่อยครั้งที่บางคนอาจไม่รู้จักภาษาปากกะญอ ก็อาจสรุปว่าไม่ใช่ภาษา ในกรณีของภาษามือ กว่าจะได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นภาษาก็ต้องใช้เวลายาวนานหลายปี ภาษาคอมพิวเตอร์เองก็มักถูกนับรวมเป็นภาษา เช่นเดียวกับตัวอักษรหรือสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ (Emojis) ที่บางคนมองว่าเป็นภาษาเช่นกัน

ฮอกเค็ตต์ (Hockett, 1959) ได้เสนอเกณฑ์สำหรับใช้พิจารณาว่าระบบการสื่อสารใด ๆ สามารถจัดเป็นภาษาได้หรือไม่ โดยระบบนั้นจะต้องมีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น

มีความหมาย (Semanticity)

รูป/เสียง ที่ส่งออกมาต้องมีความสัมพันธ์กับความหมายตายตัวและเป็นระบบ

ความหมาย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. รูป/เสียง
2. ความหมาย
3. ความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างรูปกับความหมาย

ถ้าย้อนกลับไปหาคำถามที่ว่า เรารู้อะไร เมื่อเรอบอกว่าเรารู้ภาษาใดภาษาหนึ่ง หนึ่งในคำตอบคือ รู้ความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างรูป/เสียงกับความหมาย ซึ่งความสัมพันธ์นี้ปรากฏผ่านหน่วยคำ (Morphemes) ในภาษา

คำจำกัดความ หน่วยคำ (Morpheme)

หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาซึ่งมีความหมาย มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างรูปกับความหมาย (Form, Meaning)

รู้แค่คำ เพียงพอหรือไม่ที่จะบอกว่าเรารู้ภาษา? ถ้าคำตอบคือ เพียงพอ นั่นก็จะหมายความว่า ภาษาเป็นเพียงการรวบรวมคำศัพท์เข้าด้วยกันเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

ภาษาอังกฤษ = { dog, cat, apple, the, a/some, run, eat, red, fat, be, on ... }¹

ภาษาฝรั่งเศส = { chien, chat, pomme, le/la/les, un/une/des,
courir/cours/court/courons/courez/courent/couru/
courais/courait, manger, rouge, gros, sur ... }

ภาษาไทย = { หมา, แมว, วิ่ง, กิน, ชมพู, ผอม, อ้วน, เป็น/คือ/อยู่ ... }

อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงก็คือ “ภาษา” ไม่ได้ประกอบขึ้นจากเพียงแค่คำศัพท์เท่านั้น

- (1) a. ดาวอยู่บนท้องฟ้า
- b. The stars are in the sky.
- c. *The sstar are in the sky.

¹ [...] หมายถึง เซ็ตของคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่างข้อมูลภาษา (1c) แสดงให้เห็นว่า การรู้แค่เสียง หน่วยคำ ความหมาย ยังไม่เพียงพอที่จะถือว่ารู้ภาษา ต้องรู้ด้วยว่า แต่ละภาษามีกฎอย่างไรในการนำหน่วยคำมาเชื่อมต่อกันเป็นคำหรือวลี ยกตัวอย่างเช่น ภาษาอังกฤษไม่อนุญาตให้นำหน่วยคำพหูพจน์ -s วางไว้หน้านาม *s-star

คำจำกัดความ ระบบหน่วยคำ (Morphology)

ระบบหน่วยคำ คือ การศึกษาหน่วยคำที่นำมาประกอบกันเป็นคำ

การรู้เพียงแค่กฎของระบบหน่วยคำก็ยังไม่เพียงพอต่อการรู้ภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษ หน่วยคำพหูพจน์ -s ต้องวางหลังนาม จากตัวอย่าง (1c) เมื่อลองพิจารณาข้อมูลภาษาใน (2) จะเห็นได้ว่าภาษาไทยกับภาษาอังกฤษมีการเรียงคำแตกต่างกัน

- (2) a. *อ้วนแมวกินผอมหนู
b. แมวอ้วนกินหนูผอม
c. The **fat cat** ate the **skinny mouse**.

นอกจากนี้ คำบางคำในภาษาอังกฤษสามารถปรากฏได้เฉพาะในบางตำแหน่งเท่านั้น ดังจะเห็นได้จาก **คำที่เป็นตัวหนา** ในข้อมูลภาษา (3)–(6)

(3)	(4)
a. The brown monkey jumped.	a. The brown monkey jumped .
b. The fat monkey jumped.	b. The brown monkey walked .
c.*The kangaroo monkey jumped.	c.*The brown monkey kangaroo .
d.*The walked monkey jumped.	d.*The brown monkey a .
e.*The a monkey jumped.	e.*The brown money in .

(5)

- a. **The** brown monkey jumped.
- b. **A** brown monkey jumped.
- c.***Walked** brown monkey jumped.
- d.***Kangaroo** brown monkey jumped.
- e. ***in** brown monkey jumped.

(6)

- a. The brown **monkey** jumped.
- b. The red **kangaroo** jumped.
- c.*The red **jumped** walked.
- d.*The red **a** jumped.
- e.*The brown **in** jumped.

ถ้าภาษาอังกฤษเป็นเพียงการนำคำมาเรียงต่อกัน เราก็จะไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมคำบางคำจึงปรากฏได้เฉพาะในบางตำแหน่งเท่านั้น ดังที่เห็นในตัวอย่าง (3)–(6) แสดงให้เห็นว่าการจะพูดว่าเรารู้ภาษาได้ เราจำเป็นต้องรู้กฎในการนำคำมาเรียงประกอบกันเป็นประโยคด้วย ไม่ใช่เพียงการท่องจำเท่านั้น แต่เป็นความรู้ที่ทำให้สามารถสร้างประโยคใหม่ ๆ ที่ถูกหลักไวยากรณ์ได้ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของการรู้ภาษา

คำจำกัดความ วากยสัมพันธ์ (Syntax)

วากยสัมพันธ์ คือ การศึกษาวิธีการนำหน่วยคำมาประกอบกันเป็นวลีหรือประโยค

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับระบบหน่วยคำและวากยสัมพันธ์ใน 3 บทแรก โดยจะเน้นที่เกณฑ์การทดสอบ เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลภาษาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในการค้นหารูปแบบการเกิดซ้ำของภาษา หลังจากนั้นจึงตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐานดังกล่าว ก่อนจะขยายไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปกับความหมาย ซึ่งนำไปสู่การสร้างหน่วยคำที่ใหญ่ขึ้น เช่น วลีและประโยค เพื่อให้เข้าใจในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับความหมายผู้เขียนจึงขอย้อนกลับมาตั้งคำถามสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องความหมาย หรือที่เรียกว่า อรรถศาสตร์ว่าแท้จริงแล้วอรรถศาสตร์คืออะไร

1.2 ทฤษฎีอรรถศาสตร์

อรรถศาสตร์ (Semantics) คือ การศึกษาความหมายของภาษา ซึ่งมีหลายกรอบแนวคิดบางแนวคิดมองว่าความหมายขึ้นอยู่กับความจริงและเงื่อนไขความจริง ขณะที่บางทฤษฎีมองว่าความหมายเกี่ยวข้องกับการอ้างถึง ในที่นี้จะขอนำเสนอ 2 แนวคิดนี้เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การจำแนกหน่วยคำ

1.2.1 กรอบแนวคิดที่ 1: ความจริงและเงื่อนไขความจริง

กลับมาที่คำถามว่า คุณรู้อะไรเมื่อคุณบอกว่าคุณรู้ว่าบางสิ่งมีความหมายว่าอะไร พิจารณาประโยคต่อไปนี้

- (7) a. Sparrows are a kind of bird. จริง/ไม่จริง
 b. Seriemas are endemic to the Neotropics. จริง/ไม่จริง

คำถาม: คุณรู้อะไรหรือไม่ว่า (7a) หมายถึงอะไร แล้ว (7b) หมายถึงอะไร
 เราคาดว่าคนส่วนใหญ่น่าจะรู้อรรถศาสตร์ของ (7a) แต่ไม่น่าจะรู้ (7b)

คำถาม: คุณรู้อะไรหรือไม่ว่า (7a) จริงหรือไม่จริง แล้ว (7b) จริงหรือไม่จริง

ผู้เขียนคาดว่าคำตอบสำหรับ (7a) น่าจะเป็นจริงเนื่องจากเราอาจจะพอรู้อรรถศาสตร์ของคำว่า *sparrows* และคำว่า *bird* แต่มีแนวโน้มว่าจะไม่รู้ความหมายคำว่า *seriemas* และคำว่า *endemic* และ *Neotropics* จึงตอบ (7b) ว่า “ไม่รู้” ว่าจริงหรือไม่จริง เพราะเราไม่รู้ความหมาย จากคำตอบ “ไม่รู้” นี้ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตได้ว่า ความหมายมีความสัมพันธ์กับความจริงในระดับหนึ่ง เพราะถ้าไม่รู้ความหมาย ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าประโยคนั้นจริงหรือไม่จริง

สมมติฐานข้อ 1: ค่าความจริง (Truth-Value)

ความหมายของประโยคคือค่าความจริง หมายความว่า เรารู้หรือไม่ว่าประโยคนั้นจริงหรือไม่จริง

- (8) Seriemas are a kind of bird. จริง/ไม่จริง

รู้อะไรหรือไม่ว่า (8) หมายถึงอะไร รู้อะไรหรือไม่ว่า (8) จริงหรือไม่จริง

ตาราง 1.1 การรู้ความหมายและการตัดสินค่าความจริงของประโยค

	รู้ว่าหมายถึงอะไร	รู้ว่าจริงหรือไม่จริง
(7a)	✓	✓
(7b)	✗	✗
(8)	✓	✗

ผลที่แสดงในตาราง 1.1 ไม่เป็นไปตามที่เราคาดการณ์ไว้ เพราะถ้าความหมายของประโยคคือค่าความจริง เราก็ควรจะสามารถบอกได้ว่าประโยคนั้นจริงหรือไม่จริง อย่างไรก็ตาม ในกรณีของประโยค (8) *Seriemas are a kind of bird*. เรายังไม่สามารถบอกได้ว่าจริงหรือไม่จริง เนื่องจากเราไม่รู้ว่า *Seriemas* หมายถึงอะไร ดังนั้น ต่อให้ประโยคนี้อาจมีค่าความจริงแบบใด เราก็ไม่สามารถตัดสินได้ จนกว่าจะมีข้อมูลเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้เขียนนำรูปภาพ²ของ *Seriemas* มาให้ดูสักรูปหนึ่ง ก็อาจช่วยให้ตัดสินได้ว่าประโยค (8) เป็นจริงหรือไม่

รูป 1

รูป 2

รูป 3

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องทบทวนสมมติฐานข้อ 1 และมาพิจารณาสมมติฐานข้อ 2 แทน

² ที่มารูป 1 <https://australianspottedcuscus.wordpress.com/diet-and-its-cycle/>

ที่มารูป 2 <https://shorturl.asia/X91BZ>

ที่มารูป 3 <https://www.britannica.com/animal/black-legged-seriema>

สมมติฐานข้อ 2: เงื่อนไขความจริง (Truth-Conditions)
 ความหมายของประโยคอยู่ที่เงื่อนไขความจริง หมายถึง โลกของเราจะต้องมีลักษณะ
 อย่างไร ประโยคนั้นจึงจะเป็นจริง

ตาราง 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ความหมายกับเงื่อนไขความจริง

	รู้ว่าหมายถึงอะไร	รู้ว่าจริงหรือไม่จริง หรือไม่
(7a)	✓	✓
(7b)	✗	✗
(8)	✓	✓

ตาราง 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ความหมายกับเงื่อนไขความจริง ปรับจากสมมติฐานข้อ 2 เมื่อมีรูปภาพประกอบ เงื่อนไขความจริงจะสามารถทำงานได้ดีขึ้น และช่วยอธิบายสัญลักษณ์ของเราเกี่ยวกับความหมายของประโยคได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น สมมติฐานข้อ 2 จึงสามารถพยากรณ์ข้อมูลได้ดีกว่าสมมติฐานข้อ 1 อย่างไรก็ตาม คำถามเกี่ยวกับความหมายยังไม่จบเพียงเท่านี้ เพราะความหมายของคำเองก็เป็นประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาพร้อมด้วยเช่นกัน

1.2.2 กรอบแนวคิดที่ 2: ความหมายอ้างอิง (The Referential Approach to Meaning)

ขอให้พิจารณาประโยค (7a–b) อีกครั้ง

- (7) a. Sparrows are a kind of bird.
 b. **Seriemas** are **endemic** to the **Neotropics**.

คำถาม: ทำไมคุณรู้เงื่อนไขความจริงของประโยค (7a) แต่ไม่รู้เงื่อนไขความจริงของ (7b)

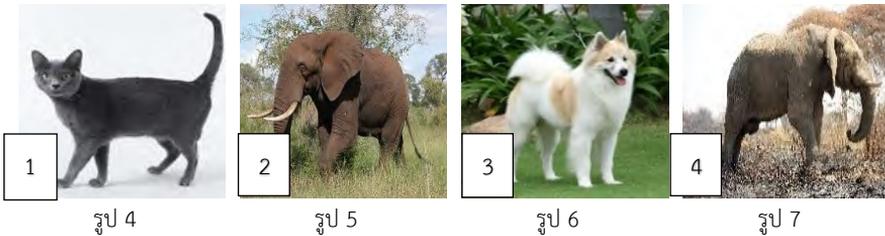
คำตอบที่ 1: เพราะเราไม่รู้ความหมายของคำว่า *seriemas*, *endemic* และ *Neotropics*

คำตอบที่ 2: หรืออาจเป็นเพราะเราไม่รู้ว่า *seriemas*, *endemic* และ *Neotropics* อ้างถึงสิ่งใด

สมมติฐาน: ความหมายอ้างอิง (The Referential Theory of Meaning)

ความหมายของคำอยู่ที่สิ่งที่คำนั้นอ้างอิง กล่าวคือ คำหนึ่ง ๆ จะมีความหมายเมื่อสามารถชี้เฉพาะหรืออ้างอิงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในโลกความจริง

ยกตัวอย่างเช่น คำว่า [tɕ^háːŋ] ช้าง อ้างถึงเซตของสิ่งซึ่งเราคิดได้ตรงต่อแล้วว่าเป็นช้าง ถ้าเรารู้ว่าช้างหมายถึงอะไร นั้นหมายความว่า เราสามารถแยกสิ่งที่เป็นช้างออกจาก สิ่งที่ไม่ใช่ช้างได้ เช่น จากรูปภาพ³ เรารู้ว่า 2 และ 4 อ้างถึง ช้าง

เช่นเดียวกับกับคำว่า [iæd] red สีแดง อ้างถึงเซตของวัตถุที่เราพิจารณาว่ามีสีแดง ถ้าเรารู้ว่าสีแดงหมายถึงอะไร นั้นหมายความว่า เราสามารถแยกสิ่งที่มีสีแดงออกจาก สิ่งที่ไม่มียีแดงได้ เช่น จากรูปภาพข้างล่าง⁴

กลับไปทีตัวอย่างเดิม ถ้าเรารู้ว่าคำว่า *endemic* อ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับสถานที่ บางสิ่งบางอย่างจะพบได้เฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น ถ้าเรารู้ความหมายของ *endemic* เราก็สามารถจำแนกคู่ <วัตถุ, สถานที่> ที่พบร่วมกันได้ เช่น หมี่แพนด้ากับจีน หรือจิ้งจอกกับ

³ ที่มารูป 4 https://writer.dekd.com/haru_tatsu/writer/viewlongc.php?id=731018&chapter=19

ที่มารูป 5 https://parody.fandom.com/wiki/Animal_Species_Alphabet

ที่มารูป 6 <http://www.bangkaew.com/elearning3/mod/forum/discuss.php?d=2182>

ที่มารูป 7 <https://25hoon.com/material/conversation-07/>

⁴ ที่มารูป 8 <https://lenews.ch/2023/08/12/the-high-cost-of-protecting-swiss-farmers/>

ที่มารูป 9 <https://www.pexels.com/photo/red-chillis-216566/>

ที่มารูป 10 <https://www.flickr.com/photos/fdewitte/27073987163/>

ที่มารูป 11 <https://pxhere.com/en/photo/1513469>

ออสเตรเลีย ในขณะที่เดียวกันก็จะรู้ว่าบางอย่างไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ (Non-Endemic) เพราะสามารถพบได้ในหลายสถานที่

- (9)
- a. <หมีแพนด้า, จีน>
 - b. <จิงโจ้, ออสเตรเลีย>
 - c. <หมีโคอาลา, ออสเตรเลีย>
 - d. <ช้าง, เอเชีย>

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง ความหมาย เรากำลังกล่าวถึงทั้งความจริงและเงื่อนไขความจริง ตลอดจนความหมายอ้างอิง และเงื่อนไขของการอ้างอิงด้วย ในส่วนต่อไป ผู้เขียนจะย้อนทบทวนคำจำกัดความของหน่วยคำที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้

คำจำกัดความ หน่วยคำ (Morpheme)

หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาซึ่งมีความหมาย มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างรูปกับความหมาย (Form, Meaning)

ถ้าเราสามารถจำแนกหน่วยคำออกจากกันได้ มีแนวโน้มที่จะพบว่าหน่วยคำบางประเภทมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายอย่างเป็นระบบ ดังนี้

- (i) เรารู้ว่าคำนั้นอ้างอิงถึงสิ่งใด หรือ
- (ii) เรารู้ความหมายของประโยคเพราะเรารู้เงื่อนไขความจริงของประโยคนั้น

1.2.3 กรอบแนวคิดที่ 3: ความหมายกับการจำแนกหน่วยคำ (Semantics: Identifying Morphemes)

กรอบแนวคิดนี้อธิบายว่า ความหมายส่วนหนึ่งได้มาจากหน่วยคำ ซึ่งหน่วยคำเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างรูป/เสียงกับความหมาย ลองพิจารณาความแตกต่างของชุดข้อมูลภาษา 2 ชุดใน (10)–(11)

(10)	ก.	/loŋ/	“down”	/ploŋ/	“accept”
	ข.	/ráp/	“pick up”	/pràp/	“fine”
	ค.	/lúk/	“rise”	/plùk/	“wake up”
(11)	ก.	/ploŋ/	“accept _V ”	/ka:n.ploŋ/	“acceptio _N ”
	ข.	/pròp.mu:./	“clap _V ”	/ka:n.pròp.mu:./	“clapping _N ”
	ค.	/plùk/	“wake _V ”	/ka:n.plùk/	“wake _N ”

การเติมเสียง /p/ ที่หน้าคำในชุดข้อมูลภาษา (10) แสดงให้เห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงทาง ความหมาย แต่ไม่สามารถคาดเดาหรือคาดการณ์ความหมายใหม่ได้ ในทางตรงกันข้าม ชุด ข้อมูลภาษา (11) เมื่อเติม /ka:n/ หน้าคำ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย อย่างเป็นระบบ เปลี่ยนจาก *ทำกริยาอาการนั้น ๆ* เป็น *การกระทำกริยาอาการนั้น* สำหรับ ภาษาไทย การหาตัวอย่างในลักษณะนี้ค่อนข้างยาก เพราะถ้าเติม

/-p/ ท้ายคำ เช่น **ploŋp/* จะทำให้กลายเป็นคำที่ผิดไวยากรณ์และไม่มี ความหมาย ในทางกลับกัน ตัวอย่างจากภาษาอังกฤษจะเห็นความแตกต่างนี้ได้ชัดเจนกว่า ลองพิจารณา ความแตกต่างของชุดข้อมูลภาษาอังกฤษ 2 ชุดต่อไปนี้ (12)-(13)

(12)	a.	/pín/	“pin”	/spín/	“spin”
	b.	/pát/	“pot”	/spát/	“spot”
	c.	/mɔ:l/	“mall”	/smɔ:l/	“small”
(13)	a.	/spín/	“spin _{N, SG} ”	/spínz/	“spin _{N, PL} ”
	b.	/spát/	“spot _{N, SG} ”	/spáts/	“spot _{N, PL} ”
	c.	/sku:l/	“school _{N, SG} ”	/sku:lz/	“schools _{N, PL} ”

การเติม /s/ ไว้หน้าคำ หรือทางด้านซ้ายของคำในชุดข้อมูลภาษา (12) แม้จะก่อให้เกิด ความหมายใหม่ แต่ความหมายนั้นไม่ได้เป็นระบบและไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า จะหมายถึง อะไร ในขณะที่การเติม /-s/ ไว้ท้ายคำ หรือทางด้านขวาของคำในชุดข้อมูลเดียวกัน ก่อให้เกิดความหมายใหม่ที่เป็นระบบและสามารถคาดการณ์ความหมายได้

/mɔ:l/ = {Emquartier, Emsphere, Central World, Siam Paragon, ...}

/smɔ:l/⁵ =

รูป 12

รูป 13

รูป 14

รูป 15

/kæt/

รูป 16

/pɛŋgwɪn/

รูป 17

/taɪgə /

รูป 18

/bɜ:rd/

รูป 19

/kæts/

รูป 20

/pɛŋgwɪnz/

รูป 21

/taɪgə-z/

รูป 22

/bɜ:rdz/

รูป 23

การเติม /-s/ ที่ท้ายคำในภาษาอังกฤษจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในตัวอย่างข้อมูลภาษา (13) โดย *school* ในตัวอย่าง (13c) อ้างถึง

⁵ ที่มารูป 12 <https://pixabay.com/th/images/search/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B9/>

ที่มารูป 13 <https://medium.com/@cansuarican>

ที่มารูป 14 <https://rogermontgomery.com/what-is-next-for-small-caps/>

ที่มารูป 15 <https://www.pinterest.com/pin/340584790571458717/>

ที่มารูป 16 <https://pxhere.com/th/photo/1162794>

ที่มารูป 17 <https://pixabay.com/th/images/search/chinstrap%20penguin/>

ที่มารูป 18 <https://ranthamboretigersafari.org/contact/>

ที่มารูป 19 <https://viarcanvas.com/en/gallery/module/item/852>

ที่มารูป 20 <https://tenor.com/view/cats-gif-26673266>

ที่มารูป 21 <https://www.pexels.com/th-th/photo/52509/>

ที่มารูป 22 <https://wallhere.com/th/wallpaper/794427>

ที่มารูป 23 <https://www.pexels.com/th-th/photo/37833/>

อ้างอิงเซตของสิ่งที่มีคุณสมบัติเป็น *โรงเรียนแต่ละโรงเรียน* (Atomic Schools) ในขณะที่ *schools*⁶ เมื่อเติม /-s/ ท้ายคำแล้ว อ้างถึง อ้างถึงเซตของสิ่งที่มี *โรงเรียนแต่ละโรงเรียน* เป็นส่วนประกอบ (Atomic Schools as Parts) จากข้อสังเกตนี้ เราจึงสามารถเสนอกฎของหน่วยคำได้ว่า

</N-s/ เซตของสิ่งของที่มีนาม (N) เป็นส่วนประกอบ>

คำถาม: เราารู้ได้อย่างไรว่าเป็นหน่วยคำ

คำจำกัดความ คู่เทียบคำ (Morphological Minimal Pair)

คู่เทียบคำ คือ คำคู่กันที่มีลักษณะดังนี้

- i) แตกต่างกันอย่างน้อยที่สุดเพียงหนึ่งหน่วยคำเท่านั้น
- ii) มีความหมายที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างข้อมูลจากภาษาคานูริ (นิโล-ซาฮาราน): ภาษานี้พูดในแถบประเทศแอฟริกา

(14)	[gana]	“small”	[nemgana]	“smallness”
	[kura]	“big”	[nemkura]	“bigness”
	[kuruga]	“long”	[nemkuruga]	“length”
	[karite]	“excellent”	[nemkarite]	“excellence”
	[dibi]	“bad”	[nemdibi]	“badness”

(ii) ถ้า *keji* หมายถึง “หวาน”? “ความหวาน” ในภาษาคานูริจะพูดว่าอย่างไร

(iii) ถ้า *nemnala* หมายถึง “ความดี”? “ดี” ในภาษาคานูริจะพูดว่าอย่างไร

ข้อสังเกต: การเติม *nem-* ทำให้เกิดความหมายใหม่อย่างเป็นระบบ

เมื่อนำหน่วยคำเติมหน้า *nem-* ไปเติมหน้าคุณศัพท์ (Adj) ในภาษาคานูริ จะเปลี่ยนคุณศัพท์นั้นให้กลายเป็นนาม (N) ที่แสดงความเป็นนามธรรม สามารถสรุปเป็นกฎได้ดังนี้

[nem- + ADJ]_N

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารูปลักษณ์กับความหมายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

เราจะมาลองฝึกวิเคราะห์รูปแปรหน่วยคำ (Allomorphy) ของภาษาลัตเวีย (Latvian) โดยข้อมูลภาษานี้นำมาจาก Cowan & Rakušan (1998) ซึ่งภาษาลัตเวีย จัดอยู่ในกลุ่มภาษา

⁶ อรรถศาสตร์ของพหูพจน์ในภาษาอังกฤษมีความซับซ้อนกว่านี้ ดังนั้นคำอธิบายนี้เป็นเพียงการสรุปให้ง่ายขึ้นเท่านั้น

บอลติก (Baltic Language) และถือเป็นภาษาราชการของประเทศลัตเวีย ตัวอย่างข้อมูลจากภาษานี้ แสดงให้เห็นถึง (i) รูปแปรหน่วยคำเติมท้าย (Suffix Allomorphy) และ (ii) รูปแปรรากคำ (Root Allomorphy)

(15) กริยากลาง (Infinitive Verb) นามแสดงผู้กระทำ (Agentive Noun)

Infinitive Verb		Agentive Noun	
a.	[ma:t ^{si} :t] to teach	b.	[ma:tsi:ta:js] teacher
c.	[skuoluot] to educate	d.	[skuoluota:js] pastor
e.	[braukt] to drive	f.	[brautse:js] driver
g.	[tsept] to roast	g.	[tsepe:js] roaster
i.	[pirkt] to buy	j.	[pirtse:js] buyer
k.	[aust] to weave	l.	[aude:js] weaver
m.	[dzieda:t] to sing	n.	[dzieda:ta:js] singer
o.	[kalt] to forge	p.	[kale:js] blacksmith
q.	[iespiest] to print/ press	r.	[iespiede:js] printer/ pressman

หลักการวิเคราะห์หน่วยคำ (Morpheme Analysis) ตามแนวทางของแอรอนอฟฟ์ และ ฟูเดอแมน Aronoff & Fudeman (2011, หน้า 18–19) ให้เริ่มต้นจากการพิจารณาคู่เทียบคำ (Morphological Minimal Pairs) โดยให้เปรียบเทียบคู่คำในชุดข้อมูล {a-b, c-d, e-f, g-h, i-j, k-l, m-n, o-p, q-r} จะสังเกตเห็นว่ามีรากคำ (Root Morphemes) ที่ไม่เปลี่ยนรูปอยู่ 6 หน่วยคำ ปรากฏในข้อมูลภาษา (16)

(16) รากคำไม่เปลี่ยนรูป

รูป (สัทอักษร)	ความหมาย	ตำแหน่งที่ปรากฏ
[ma:t ^s i:]	teach	รากคำ
[skuoluo]	educate	รากคำ
[t ^s ep]	roast	รากคำ
[d ^z ieda:]	sing	รากคำ
[kal]	forge	รากคำ
[-t]	to ...	หน่วยคำเติมท้าย

นอกจากนี้ ในข้อมูล (15) ยังพบว่า มีหน่วยคำเติมท้าย 2 รูปแปร (Allomorphy) ซึ่งทำหน้าที่แปลงกริยาเป็นนามแสดงผู้กระทำ (Agentive Nominalizer Suffix) ได้แก่ [a:js] และ [e:js] โดยการเลือกใช้รูปแปรแต่ละรูปขึ้นอยู่กับบริบททางเสียง สามารถบรรยายสรูปแบบการเกิดได้ดังนี้

(17) รูปแปรหน่วยคำเติมท้าย (Allomorphy of Suffixes)

รูปแปร	ตำแหน่งที่ปรากฏ
รูปที่ 1 -a:js	-a:js เกิดเมื่อเติมหลังเสียง /t/ ในรากคำ
รูปที่ 2 -e:js	-e:js เกิดเมื่อเติมหลังเสียงอื่นๆ ยกเว้นเสียง /t/ ในรากคำ

จากการตรวจสอบข้อมูลภาษา พบว่าเสียงอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ {t^s, d, l} ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่ามีรากคำ 4 คำที่ปรากฏรูปแปรหน่วยคำเติมท้ายดังนี้

รูปแปร		
(i)	[pirkt]	~ [pirt ^s]
(ii)	[aust]	~ [aud]
(iii)	[kalt]	~ [kal]
(iv)	[iespiest]	~ [iespied]

จากข้อมูลภาษาที่มีอยู่ สามารถสรุปกฎการเกิดรูปแปรหน่วยคำเติมท้ายได้ดังนี้ กรณีที่รากคำลงท้ายด้วยเสียงสระ เมื่อต่อด้วยหน่วยคำเติมท้าย -t จะไม่เกิดการเปลี่ยนรูป เป็น -a:js เช่นเติม แต่ถ้าวรรากคำลงท้ายด้วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ จะเกิดการเปลี่ยนรูปของหน่วยคำ

เติมท้าย การแปรเสียงทำได้ 2 วิธีคือ การกลายเสียง เช่น เสียงกักหรือเสียงหยุดกับเสียงปุ่มเหงือก /-kt/ กลายเป็น เสียงกักเสียดแทรก [-tʰ] แสดงในข้อมูลภาษาคู่ (e-f, i-j) หรือ เสียงปุ่มเหงือก 2 เสียง /-st/ กลายเป็นเสียงก้อง [-d] และการตัดเสียง เช่น เสียงพยัญชนะ 2 เสียง /-pt, -lt/ ตัดเสียง /t/ เหลือเป็น /-p, -l/ และใช้รูปแปร -e:js แทน การฝึกวิเคราะห์หน่วยคำในกรณีนี้ค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากต้องพิจารณารูปแปรหน่วยคำ และหากฎเพื่ออธิบายพฤติกรรมกรการแปรรูป

แบบฝึกคิดวิเคราะห์ 1

คำถาม: ถ้า [atrade:js] มีความหมายว่า *finder* รูปกริยากลางของคำนี้จะคืออะไร

คำตอบ: ถ้าเราย้อนกลับไปดูข้อมูลภาษา (k)-(l) และ (q)-(r) จะพบว่ามีกรการแปรรูปของหน่วยคำ โดยจากกฎที่ว่า เติม -e:js หลังเสียงอื่น ๆ ยกเว้นเสียง /t/ จะเห็นได้ว่ารูปกริยากลางของ [atrade:js] คือ [atrad] ซึ่งเป็นผลมาจากการแปรรูประหว่าง [atrast] ~ [atrad]

คำถาม: รูป/เสียงกับความหมายในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร คำถามนี้ให้เราเข้าสู่หัวข้อถัดไป

1.2.4 กรอบแนวคิดที่ 4: หลักการประกอบ (The Principle of Compositionality)

ลักษณะหนึ่งที่ฮอกเค็ตต์ (Hockett) กำหนดให้เป็นคุณสมบัติของภาษา คือ ภาษาเป็นสิ่งสมมติ (Arbitrariness)

รูป/เสียงกับความหมายไม่ได้ถูกกำหนดว่าคู่นี้จะต้องมีความหมายนี้ (No Pre-Determined Link) ความหมายของคำจึงเกิดจากการนำรูป/เสียงมาประกอบกันโดยไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความหมายนั้น

กรอบแนวคิดนี้มีหลักคิดว่า ความหมายของคำส่วนหนึ่งสามารถพยากรณ์ได้จากหลักการประกอบ ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างรูป/เสียงกับความหมายจะเป็นสิ่งสมมติ ตามแนวคิดของ เดอ โซซูร์ De Saussure (1916) แต่ก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้นในทุกกรณี

- ภาษาไทย [mǎ:] หมา
- ภาษาฝรั่งเศส [ʃiɛ̃n] chien
- ภาษาอังกฤษ [dɒg] dog

ทั้งหมดนี้อ้างถึงสิ่งเดียวกันแต่มีรูป/เสียงที่แตกต่างกัน หากรูป/เสียงกับความหมายมีความสัมพันธ์กันจริง นั่นหมายความว่า เราน่าจะคาดหวังว่าคำที่มีเสียงคล้ายกันควรมีความหมายเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อย้อนกลับไปดูข้อมูลภาษา (12) จะพบว่าข้อสันนิษฐานนี้ไม่เป็นจริงเสมอไป เช่น คำว่า *mall* กับ *small* แม้จะมีเสียงคล้ายกัน แต่กลับมีความหมายต่างกันโดยสิ้นเชิง *mall* หมายถึง ห้าง ขณะที่ *small* หมายถึง เล็ก อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของรูป/เสียงกับความหมายก็ไม่ใช่ไม่มีความสัมพันธ์กันเสมอไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้อมูลภาษา (13) ที่ความสัมพันธ์ระหว่างรูป/เสียงกับความหมายเป็นระบบ

แบบฝึกคิดวิเคราะห์ 2	
คำถาม: เมื่อไรที่รูป/เสียงกับความหมายไม่มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อไรที่รูป/เสียงกับความหมายมีความสัมพันธ์กัน	
ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Arbitrary)	มีความสัมพันธ์กัน (Non-Arbitrary)
</mæp/, MAP>	</mæp-s/, MAP: พหุพจน์ PL>
</gana/, small>	</nem-gana/, the property of being small>
</sæd/, not happy>	</ʌn-hæpi/, not happy>

จะเห็นได้ว่า รูป/เสียงของคำทั้ง 3 คำที่ยกตัวอย่างไว้ในตาราง ได้แก่ *map* แพนที่, *gana* เล็ก และ *sad* เศร้า ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความหมายของคำเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคำที่มีหน่วยคำมากกว่าหนึ่ง เช่น *maps* แพนที่มากกว่า 1 แพนที่, *nem-gana* การมีขนาดเล็ก และ *unhappy* ไม่มีความสุข จะพบว่า เราสามารถพยากรณ์ความหมายของคำกลุ่มนี้ได้จากการประกอบกันของหน่วยคำ ความหมายที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กับรูป/เสียงอย่างสิ้นเชิง ตรงกันข้าม ซึ่งความหมายของคำกลุ่มนี้ มักจะประกอบด้วยหน่วยคำมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ (Multi-Morphemic) มีความยาวมากกว่า ซับซ้อนกว่าคำที่รูป/เสียงไม่มีความสัมพันธ์กับความหมาย

การประกอบกันของหน่วยคำเกิดขึ้นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า การนำหน่วยคำมาเรียงต่อกัน (Concatenation) ซึ่งถือเป็นวิธีที่มีความซับซ้อนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอื่น กระบวนการนี้ยังเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า การประกอบ (Compositionality) หลักการนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดของ กอทท์โลบ เฟรเกอ (Gottlob Frege, 1948) นักตรรกศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ และนักปรัชญาชาวเยอรมัน ซึ่งได้เสนอ หลักการประกอบ (The Principle of Compositionality)

หลักการประกอบ (The Principle of Compositionality)

“ความหมายของข้อความที่ซับซ้อนหรือของประโยคหนึ่ง ๆ มาจากความหมายของแต่ละส่วน และวิธีที่แต่ละส่วนนั้นถูกนำมาเรียงต่อกัน (ผ่านโครงสร้างวากยสัมพันธ์)”

Gottlob Frege (1848-1925)⁷

รูป 24

ความหมายของข้อความที่ซับซ้อนหรือประโยคมาจาก

- (i) ความหมายของคำแต่ละส่วนและ
- (ii) วิธีที่แต่ละส่วนถูกนำมาเรียงต่อกัน (ผ่านวากยสัมพันธ์)

แบบฝึกคิดวิเคราะห์ 3

คำถาม: ข้อมูลประโยคภาษาไทย (18) เป็นตัวอย่างของคำที่มีความหมายแบบใด? รูปกับความหมายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่? ความหมายได้มาจากหลักการประกอบหรือไม่? ขอให้แจกแจงหน่วยคำประกอบ

- (18) a. น่ารัก
b. น่ายู่
c. น้ามอง
d. นาคิด

⁷ ที่มารูป 24

1.3 ประเภทของหน่วยคำ (Morphological Categories)

เนื่องจากคำจำกัดความของหน่วยคำ ที่ได้นำเสนอไว้ก่อนหน้านี้ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด จากข้อมูลภาษา (19) ที่ชี้ให้เห็นว่า เกณฑ์ด้านตำแหน่งที่หน่วยคำสามารถปรากฏได้ (Distributional Criteria) เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาและควรบรรจุไว้ในคำจำกัดความของหน่วยคำด้วย

หน่วยคำไม่ได้ประกอบขึ้นจากเพียงแค่รูปและความหมายเท่านั้น แต่ตำแหน่งที่หน่วยคำสามารถปรากฏก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ตัวอย่างจากข้อมูลภาษา (19) แสดงให้เห็นว่าหน่วยคำ *น่ว* ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งหลังหน่วยคำอื่นได้ ตำแหน่งที่ปรากฏจึงเป็นข้อจำกัดที่ต้องคำนึงถึงเพิ่มเติม นอกเหนือจากข้อจำกัดด้านรูปและความหมายในการประกอบสร้างคำ

- (19) a. *รักนำ
b. *อยู่นำ
c. *มองนำ
d. *คิตนำ

คำจำกัดความของหน่วยคำที่ได้ให้ไว้ก่อนหน้านี้

หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษา ซึ่งมีความหมาย และมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างรูปกับความหมาย (Form, Meaning)

คำจำกัดความของหน่วยคำ (ปรับใหม่)

หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษา ซึ่งมีความหมาย และมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างรูป ความหมาย และตำแหน่งที่ปรากฏ (Form, Meaning, Distribution⁸)

⁸ ในคำจำกัดความของหน่วยคำ จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งที่ปรากฏ (Distribution) ถูกเพิ่มเป็นหนึ่งในส่วนประกอบสำคัญของข้อจำกัดหน่วยคำ หมายถึง ตำแหน่งที่หน่วยคำสามารถปรากฏได้ ตัวอย่างเช่นหน่วยคำเติมหน้า (Prefix) จะปรากฏเฉพาะหน้าต้นเค้าศัพท์ (Stem) เช่น *น่ว-รัก* แต่ไม่สามารถปรากฏท้ายต้นเค้าศัพท์ได้ **รัก-น่ว* ต่อมา ได้มีการปรับคำจำกัดความของหน่วยคำ โดยใช้คำว่า “Distributional Category” แทน “Distribution” เพื่อเน้นย้ำถึงประเภทของหน่วยคำที่สามารถปรากฏร่วมกับคำในแต่ละภาษา (Hockett, 1959) ตัวอย่างเช่น หน่วยคำเติมท้ายพหูพจน์ ในภาษาอังกฤษ *-s* สามารถเกิดร่วมได้

ข้อสังเกต: หน่วยคำแต่ละหน่วยคำมีพฤติกรรมการปรากฏที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น ถ้าต้องการอธิบายพฤติกรรมของหน่วยคำได้ จำเป็นต้องอ้างอิงถึงประเภทของหน่วยคำที่สามารถปรากฏร่วมกับคำในแต่ละภาษา (Distributional Categories) ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของหน่วยคำออกได้ดังนี้

1. รากศัพท์ (Root): หน่วยคำที่เป็นแกนของความหมายในคำหนึ่ง ๆ ไม่สามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีก
2. ต้นเค้าศัพท์ (Base/Stem): รากศัพท์ที่ถูกเติมด้วยหน่วยคำเติม จนเปลี่ยนสถานะจากรากศัพท์เป็นต้นเค้าศัพท์ หรือเป็นต้นเค้าศัพท์เดิมที่มีหน่วยคำเติมอยู่แล้ว แต่ยังสามารถเติมหน่วยคำเพิ่มได้อีก
3. หน่วยคำเติม (Affixes) แบ่งออกเป็น 5 ประเภทหลัก
 - (i) หน่วยคำเติมหน้า (Prefix) หมายถึง หน่วยคำที่เติมไว้ด้านหน้าหรือด้านซ้ายของต้นเค้าศัพท์ เช่น ภาษาไทย *นัก-* ใน *นักเรียน นักร้อง นักแสดง* ภาษาอังกฤษ *un-* ใน *unbelievable, untrue, unhappy*
 - (ii) หน่วยคำเติมท้าย (Suffix) หมายถึง หน่วยคำที่เติมไว้ด้านท้ายหรือด้านขวาของต้นเค้าศัพท์ เช่น ภาษาไทย *-กว่า* ใน *สวยกว่า ดีกว่า ฉลาดกว่า -er* ภาษาอังกฤษ ใน *taller, smaller, smellier*
 - (iii) หน่วยคำเติมหน้า-ท้าย (Circumfix) หมายถึง หน่วยคำที่เติมทั้งด้านหน้าและด้านท้าย หรือทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของต้นเค้าศัพท์ เช่น ภาษาไทย *กำลัง-อยู่* ใน *กำลังเรียนอยู่ กำลังนอนอยู่ กำลังกินอยู่* ภาษาเยอรมัน *ge- -t* ใน *gemacht, gelernt, gelacht*
 - (iv) หน่วยคำเติมกลาง (Infix) หมายถึง หน่วยคำที่แทรกเข้าไปภายในต้นเค้าศัพท์ เช่น ภาษาตากาล็อก มีหน่วยคำเติมกลางในต้นเค้าศัพท์ *-um-* และ *-in-* ดังแสดงในข้อมูลภาษา (20)

เฉพาะกับนามเท่านั้น ดังนั้น คำตอบสำหรับคำถามที่ว่า *หน่วยคำเติมสามารถเกิดร่วมกับคำทุกประเภทได้หรือไม่?* คือ ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำทุกประเภทได้

sulat	“to write”	sumulat	“wrote”	sinulat	“was written”
ʔaral	“to teach”	ʔumral	“taught”	ʔinral	“was taught”
ʔibig	“to love”	ʔumibig	“loved”	ʔinibig	“was loved”

ในภาษาอังกฤษเองก็มีตัวอย่างของหน่วยคำเติมกลาง (Infix) ในต้นเค้าศัพท์เช่นกัน ตัวอย่างที่นักภาษาศาสตร์มักยกมาอธิบาย ได้แก่ *abso-fucking-lutely*, *fan-fucking-tastic*, *parlia-fucking-mentary* เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งที่ปรากฏของหน่วยคำ มีความซับซ้อนมากกว่าแค่แบ่งเป็นรากศัพท์ ต้นเค้าศัพท์ หรือหน่วยคำเติม เท่านั้น ในหัวข้อ 1.4.1 จะอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่นๆ รวมถึงหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ประเภทของคำมีอยู่จริง และการศึกษาระบบหน่วยคำจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการอ้างอิงถึงประเภทของคำได้ ในหัวข้อต่อไปนี้จะกล่าวถึงประเภทของคำความหมาย และคำไวยากรณ์ รวมทั้งเกณฑ์ที่ใช้ในการทดสอบแยกแยะประเภทของคำต่างๆ

- (v) หน่วยคำเชื่อม (Interfix) หรือ linking element หมายถึงหน่วยคำที่ไม่มี ความหมายและทำหน้าที่แทรกระหว่างส่วน 2 ส่วนของคำประสม (Compound Words) เช่น ภาษาไทยพบหน่วยคำเชื่อมใน *คุณ-นะ-สมบัติ* (คุณ+สมบัติ) *เทพ-พะ-เจ้า* (เทพ+เจ้า) ภาษาอังกฤษก็มี interfix เช่นกัน *speedometer* (speed+meter) ขณะที่ภาษาเยอรมันพบใน *arbeitszeit* (arbeit+zeit) และภาษาดัตช์พบใน *koningszoon* (koning+zoon)

1.4 ประเภทของคำความหมาย (Lexical Categories)

คำถาม: ประเภทของคำหมายถึงอะไร และทำไมเราต้องมีประเภทของคำ? ประเภทของคำ มีไว้เพื่ออะไร

ประเด็นสำคัญ:

ประเภทของคำถูกกำหนดจากหน่วยคำในระดับวากยสัมพันธ์ (Morphosyntax) ไม่ใช่ จากความหมาย (Semantics)

เรามักพบการอ้างอิงบ่อยครั้งว่า ประเภทของคำสามารถจำแนกได้จากความหมายของคำ เช่น

1. นาม อ้างถึง คน สิ่งของ สถานที่ หรือ สิ่งที่เป็นนามธรรม
2. กริยา อ้างถึง การกระทำ หรือ สภาพ สภาวะ
3. คุณศัพท์ อ้างถึง คุณลักษณะ คุณลักษณะที่เป็นนามธรรม หรือ มีคุณสมบัติ x
4. วิเศษณ์ อ้างถึง ส่วนเสริม ส่วนขยาย

คำถาม: ในภาษาอังกฤษ คำว่า *depression* เป็น สิ่งที่เป็นนามธรรม *การซึมเศร้า* หรือ เป็น สภาวะซึมเศร้า? หรืออย่างคำว่า *jealousy* เป็น ลักษณะ หรือ สิ่งที่เป็นนามธรรม ความ อิจฉา หรือ สภาวะอิจฉา ส่วน *flying* เป็น คุณลักษณะ การบิน หรือ การกระทำ กำลังบิน กันแน่?

คำตอบ: ถึงแม้ว่าเราสามารถตอบคำถามได้ แต่ปัญหาคือ การแบ่งประเภทของคำใน ลักษณะนี้ยังไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์หรือแบบทดสอบ (Diagnostic Tests) ที่ใช้ในการ วิเคราะห์หรือพิสูจน์ทราบประเภทของคำ

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเบื้องต้นโดยใช้หน่วยคำเต็มหน้า ได้แก่ *น่า- กำลัง- การ-* และ *ความ-* เป็นเกณฑ์ในการทดสอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่า หน่วยคำเต็มหน้าดังกล่าวมีข้อจำกัดในการ ประกอบกับต้นเค้าศัพท์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้เปิดโอกาสให้เราสามารถสังเกตรูปแบบการปรากฏ (Patterns) และนำไปสู่การสรุปประเภทของคำในภาษาไทยได้อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นนี้เพิ่มเติมในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4

คำถาม: หน่วยคำเต็ม (Affixes) ได้แก่ *น่า- กำลัง- การ-* และ *ความ-* สามารถเติมได้กับต้นเค้าศัพท์ (Base/Stem) ทุกประเภทหรือไม่ พิจารณาข้อมูลภาษา (21)

I	II	III	IV	V
ช่าง หมา จาน	เรียน กิน วิ่ง	เหลือ้ง ฉลาด เล็ก	นี้ นั้น โน่น	ใต้ บน ใน
*น่าช่าง	น่าเรียน	*น่าเหลือ้ง	*น่านี้	*น่าใต้
*น่าหมา	น่ากิน	*น่าฉลาด	*น่านั้น	*น่าบน
*น่าจาน	น่าวิ่ง	*น่าเล็ก	*น่าโน่น	*น่าใน

I	II	III	IV	V
ข้าง หมา งาน	เรียน กิน วิ่ง	เหลือง ฉลาด เล็ก	นี้ นั้น โนน	ได้ บน ใน
*กำลังข้าง	กำลังเรียน	*กำลังเหลือง	*กำลังนี้	*กำลังได้
*กำลังหมา	กำลังกิน	*กำลังฉลาด	*กำลังนั้น	*กำลังบน
*กำลังงาน	กำลังวิ่ง	*กำลังเล็ก	*กำลังโนน	*กำลังใน

I	II	III	IV	V
ข้าง หมา งาน	เรียน กิน วิ่ง	เหลือง ฉลาด เล็ก	นี้ นั้น โนน	ได้ บน นอก
*การข้าง	การเรียน	*การเหลือง	การนี้	*การได้
*ความข้าง	*การเรียน	ความเหลือง	*ความนี้	*ความได้
*การหมา	การกิน	*การฉลาด	การนั้น	*การบน
*ความหมา	*ความกิน	ความฉลาด	*ความนั้น	*ความบน
*การงาน	การวิ่ง	*การเล็ก	*การโนน	*การนอก
*ความงาน	*ความวิ่ง	ความเล็ก	*ความโนน	*ความนอก

ข้อสังเกตที่ได้จากข้อมูลภาษาชุดนี้คือ หน่วยคำเติมหน้าอย่าง *น่ว-* ไม่สามารถเติมได้กับต้นคำศัพท์ทุกประเภท เช่นเดียวกับหน่วยคำ *กำลัง-* และ *การ-/ความ-* ที่ใช้ในการแปลงเป็นนาม (Nominalization) โดยเฉพาะในภาษาไทย ซึ่งมีรูปแปรหน่วยคำ 2 หน่วย คือ *การ-* และ *ความ-* ข้อสังเกตเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า หน่วยคำเติมดังกล่าวมีข้อจำกัดในการประกอบกับหน่วยคำอื่น กล่าวคือ มีข้อจำกัดด้านประเภทของคำที่สามารถเติมได้ หรือที่เรียกว่า (C-Selectional Restriction) นั่นเอง

สรุปเป็นสมมติฐานได้ว่า หน่วยคำเติมหน้า *น่ว-* และ *กำลัง-* สามารถเกิดร่วมกับกริยาเท่านั้น เช่นเดียวกับ *การ-* ในขณะที่ *ความ-* จะมีข้อจำกัดที่ต่างออกไป กล่าวคือ *ความ-* สามารถเกิดร่วมกับคุณศัพท์ได้ เช่น *ความเหลืองของผิว* แต่ก็ไม่ได้กับคุณศัพท์ทุกคำ นอกจากนี้ยังพบว่า *การ-* เกิดร่วมกับคำนำหน้านามได้ อย่างไรก็ตาม การจะยืนยันสมมติฐานนี้อย่างแน่ชัด จำเป็นต้องมีข้อมูลภาษาเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบข้อสังเกตดังกล่าว ถ้าไม่พบข้อมูลภาษาเพิ่ม อาจเป็นไปได้ว่าข้อสังเกตที่พบเกิดขึ้นโดยบังเอิญ เนื่องจากไม่ได้พบการใช้รูปแบบนี้อย่างแพร่หลายในประเภทของคำดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังพบข้อมูลการใช้ภาษาพูดในปัจจุบันที่ได้รับความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น เช่น *อรร้อยนะ มีความปลา* หรือ *มีความต๋มย่ำแรงมาก* รวมไปถึงวลีอย่าง *มีความมนุษย์แม่, มีความเวิร์ด, และ มีความเด็ก* ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันหน่วยคำเติมหน้า *ความ-* สามารถเกิดร่วมกับ นาม ได้

คำถาม: เหตุใดจึงต้องแปลงเป็นนาม ทั้งที่โดยปกติเป็นนามอยู่แล้ว? จากข้อสังเกต พบว่ารูปแบบนี้มักจะปรากฏในตำแหน่ง หลังกริยา *มี* และในบางกรณีอาจจะ *มี* ได้ เขียนเป็นกฎได้ว่า [(มี)ความ + นาม]_{นาม} ผู้เขียนสันนิษฐานว่า การใช้ ความ + นาม ในกรณีนี้ ไม่ได้ให้ความหมายเป็นนามธรรม (The Abstract Property of Being Noun) แต่สะท้อนการมีคุณลักษณะหลายอย่างคล้ายกับนามนั้น (Having Properties of a Noun) ลักษณะนี้คล้ายกับ หน่วยคำเติมท้าย *-ish* ในภาษาอังกฤษ ที่ใช้เมื่อเกิดร่วมกับนามมากกว่า เช่น *motherish, bookish* หรือ *childish*

การเปลี่ยนแปลงนี้แตกต่างจากอดีตที่หน่วยคำ *ความ-* มีข้อจำกัดในการเกิดร่วม โดยอนุญาตให้ใช้กับคุณศัพท์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการสร้างคำใหม่ ๆ ที่ฝ่าฝืนข้อจำกัดนี้ (Morphological Productivity) และถูกใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งยังเป็นช่องว่างที่เปิดโอกาสให้วิจัยต่อไป งานวิจัยในประเด็นนี้จะช่วยตอบคำถามได้ว่า การเติม *ความ-* นำหน้านามในรูปแบบ [(มี) ความ + นาม]_{นาม} ให้ความหมายที่เป็นระบบหรือไม่ และอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ผลวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ควรใช้คลังข้อมูลภาษาพูดขนาดใหญ่ที่เป็นปัจจุบัน และใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ค่าความเป็นไปได้ในการสร้างคำใหม่ (Potential Productivity) ตามแนวทางของ Baayen (2009)

เสนอเป็นกฎได้ดังนี้

การเติม (มี) ความ- ทำให้เกิดความหมายใหม่อย่างเป็นระบบ

[(มี) ความ- + นาม]_{นาม} = มีคุณลักษณะหลายประการคล้ายกับนามนั้น

หมายความว่า รูปกับความหมายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบทุกครั้ง

ภายใต้กรอบแนวคิดระบบหน่วยคำเพิ่มพูน (Generative Morphology) Baayen (2009) อธิบายว่า กฎที่รูปและความหมายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่า Productive Rules หรือกฎสร้างคำที่ก่อให้เกิดคำใหม่ได้อย่างแพร่หลาย กฎประเภทนี้มีคุณสมบัติสำคัญคือ สามารถนำไปใช้กับหน่วยคำอื่น ๆ ได้โดยไม่ต้องท่องจำ และไม่ใช่อีกที่มีไว้สำหรับ

อธิบายเฉพาะคำ ๆ เดียวโดยไม่มีผลต่อการสร้างหรือการเข้าใจคำใหม่ (Redundancy Rules)

จากข้อมูลทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า คำศัพท์ไม่ได้เป็นเพียงการจับคู่ระหว่างเสียงกับความหมาย โดยไม่ปรากฏโครงสร้างภายในคำ ดังนั้นการบันทึกคำศัพท์จึงจำเป็นต้องพิจารณาโครงสร้างภายในคำด้วย โดยจัดเรียงข้อมูลตามรูป/เสียง ความหมาย และการประกอบหน่วยคำ นอกจากนี้ หน่วยคำยังมีข้อจำกัดในการเกิดร่วม (Selectional Restrictions) หน่วยคำเต็มสามารถเกิดร่วมได้เฉพาะกับคำบางประเภทเท่านั้น

(Lexical/Functional categories) เช่น นาม กริยา คุณศัพท์ คำนำหน้านาม และบุพบท เป็นต้น

- (i) นาม = {ช้าง, หมา, जान, ...}
- (ii) กริยา = {กิน, เรียน, วิ่ง, ...}
- (iii) คุณศัพท์ = {เหลือง, ฉลาด, เล็ก, ...}
- (iv) คำนำหน้านาม = {นี้, นั้น, โน่น, ...}
- (v) บุพบท = {ใต้, บน, นอก, ...}

จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนคำจำกัดความของหน่วยคำอีกครั้ง ดังนี้

คำจำกัดความของหน่วยคำ (ปรับปรุงใหม่) (Definition Revised)

หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาซึ่งมีความหมาย ปรากฏได้เฉพาะในบางตำแหน่ง และมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างรูป ความหมาย ตำแหน่งที่ปรากฏ และการปรากฏร่วมกันระหว่างหน่วยคำเต็มกับประเภทของคำ (Form, Meaning, Distributional Category)

ทั้งหมดนี้—ไม่ว่าจะเป็นหน่วยคำเต็ม ประเภทของคำ หรือข้อจำกัดในการปรากฏร่วมระหว่างหน่วยคำกับคำ—ล้วนมีส่วนช่วยให้เราสามารถอธิบายรูปแบบของข้อมูลทางภาษาได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ เรายังสามารถแบ่งประเภทของหน่วยคำย่อยออกเป็นประเภทของคำไวยากรณ์ได้อีกด้วย

1.5 ประเภทของหน่วยคำกับตำแหน่งการปรากฏ (Distributional Categories)

การที่คำบางคำสามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน แต่ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งอื่นได้ สะท้อนว่าคำเหล่านั้นมีลักษณะร่วมบางอย่างและจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน ตรงกันข้าม คำที่อยู่คนละประเภทกันมักปรากฏในตำแหน่งที่ต่างกัน ดังนั้น การใช้เกณฑ์การทดสอบตำแหน่งการปรากฏจึงเป็นหลักฐานสำคัญในการจำแนกประเภทของคำ ซึ่งช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมของคำแต่ละประเภทได้ชัดเจนมากขึ้น ในหัวข้อนี้จะนำเสนอการใช้เกณฑ์การทดสอบตำแหน่งการปรากฏเพื่อตรวจสอบประเภทของคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยจะเริ่มจากภาษาอังกฤษ

- (22) เกณฑ์การทดสอบโดยใช้หน่วยคำพหูพจน์ -s
a.	dog-s, cat-s, teacup-s, boy-s, girl-s	นาม
b.	*red-s, *tall-s, *lazy-s, *hungry-s, *intelligent-s	คุณศัพท์
c.	*walk-s, *speak-s, *ascertain-s, *perpetuate-s	กริยา ⁹

เกณฑ์การทดสอบประเภทของคำด้วยการเติมหน่วยคำพหูพจน์ -s สามารถใช้ตรวจสอบความเป็นนามในภาษาอังกฤษได้ กล่าวคือ เมื่อนำ -s ไปเติมหลังนามและถูกไวยากรณ์ ใน (22a) แสดงว่าคำเหล่านั้นเป็นนาม ในทางตรงข้าม การเติม -s หลังคุณศัพท์ (22b) หรือกริยา (22c) จะผิดไวยากรณ์ อย่างไรก็ตาม นามยังสามารถแบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้อีกหลายประเภท และมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น เกณฑ์การทดสอบนี้จึงใช้ได้กับนามนับได้เท่านั้น

- (23) นามนับไม่ได้ไม่สามารถเกิดร่วมกับหน่วยคำพหูพจน์ -s ได้
a.	*furnitures, *bloods, *waters, *sands
b.	pieces of furniture, bags of blood, bottles of water, types of sand

⁹ รูป -s ในที่นี้แม้จะเป็นหน่วยคำไวยากรณ์ แต่ไม่ใช่หน่วยคำพหูพจน์ เนื่องจากไม่ได้แสดงความหมายของความเป็นพหูพจน์

ยังมีเกณฑ์การทดสอบอื่น เช่น เกณฑ์การใช้คำนำหน้านามในตำแหน่งประธานของประโยค โดยคำนำหน้านามจะต้องปรากฏร่วมกับนามนับได้เอกพจน์เท่านั้น แต่ไม่จำเป็นสำหรับนามพหูพจน์หรือนามนับไม่ได้ สะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่าง ตำแหน่งการปรากฏของหน่วยคำ (Morphological Distribution) และ ตำแหน่งการปรากฏของวากยสัมพันธ์ (Syntactic Distribution)

- (24) เกณฑ์การทดสอบโดยใช้คำนำหน้านาม
- a. *Dog chased the cat.
 - b. The dog chased the cat.
 - c. Dogs chased the cat.
 - d. Snoopy chased the cat.
 - e. Water dripped down the faucet.

แบบฝึกคิดวิเคราะห์ 3

1. มีเกณฑ์การทดสอบใดที่สามารถใช้แยกนามในภาษาไทย
2. เราสามารถแยกความแตกต่างระหว่างนามเอกพจน์กับนามพหูพจน์ในภาษาไทยได้หรือไม่
3. เราสามารถแยกความแตกต่างระหว่างนามนับได้กับนามนับไม่ได้ในภาษาไทยได้หรือไม่
4. เราสามารถแยกความแตกต่างระหว่างนามชี้เฉพาะกับนามไม่ชี้เฉพาะในภาษาไทยได้หรือไม่

ตัวอย่างคำตอบข้อ 1: นามในภาษาไทยเป็นนามโดด (Bare Arguments)

นั่นหมายความว่า นามสามารถปรากฏได้โดยลำพัง ไม่ว่าจะป็นนามเอกพจน์หรือพหูพจน์ นามนับได้หรือนามนับไม่ได้ รวมทั้งนามชี้เฉพาะหรือไม่ชี้เฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากภาษาอังกฤษมีข้อจำกัดด้านการปรากฏร่วมกับคำนำหน้านาม ข้อมูลนี้อ้างอิงจากณัฐยา พิริยะวิบูลย์ (Piriyawiboon, 2010, pp. 42–43)

(25) ก. หนูใกล้สูญพันธุ์	ระดับชนิด (Kind)
ข. หนูอาศัยตามท่อน้ำ	ความหมายทั่วไป
ค. เมื่อวานหนูเข้ามาในครัว	ความหมายไม่ชี้เฉพาะ
ง. วันนี้หนูหายไปแล้ว	ความหมายชี้เฉพาะ

ถ้าวิเคราะห์ด้วยกรอบบรรณศาสตร์ (Formal Semantics) ความหมายของนามที่ปรากฏโดยลำพัง เช่น หนู จะขึ้นอยู่กับกริยาวลีที่ปรากฏร่วม ใน (25ก) กริยาวลี *ใกล้สูญพันธุ์* เป็นการกล่าวถึงในระดับชนิด (Kind-Level) ดังนั้นนาม หนู ในตำแหน่งประธานจึงอ้างถึง สัตว์ประเภทหนูโดยรวม ในขณะที่ (25ข) กริยาวลี *อาศัยตามท่อน้ำ* บ่งบอกถึงลักษณะโดยทั่วไป (Generic) จึงอ้างถึงหนูในความหมายกว้าง ส่วน หนู ใน (25ค) ปรากฏในบริบทชั่วคราว (Stage-Level หรือ Episodic Context) ร่วมกับกริยาวลี *เข้ามา* จึงสื่อถึงหนูตัวใดตัวหนึ่งที่ไม่ชี้เฉพาะ สุดท้าย หนู ใน (25ง) อ้างถึงหนูตัวใดตัวหนึ่งที่ผู้พูดและผู้ฟังต่างรู้ว่าคือตัว ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า ความหมายของนามที่ปรากฏแบบโดดๆ อาจมีลักษณะคลุมเครือ หากไม่ได้พิจารณาร่วมกับบริบทที่ปรากฏ

ตัวอย่างคำตอบข้อ 4: ภาษาไทยมีเกณฑ์การทดสอบเพื่อแยกความแตกต่างระหว่างนามชี้เฉพาะและนามไม่ชี้เฉพาะ โดยใช้ลักษณะนามเป็นเกณฑ์ ดังตัวอย่างในประโยค (26)

(26) เกณฑ์การทดสอบโดยใช้ลักษณะนาม	
ก. เมื่อวานแมวตัวหนึ่งเข้ามาในครัว	นามไม่ชี้เฉพาะ
ข. เมื่อวานแมวตัวนั้นเข้ามาในครัว	นามชี้เฉพาะ

ในประโยค (26ก) ลักษณะนาม *ตัวหนึ่ง* ทำให้ความคลุมเครือหายไป โดยบ่งชี้ว่ามี *แมวบางตัว* (Existential Indefinite Reading) เข้ามาในครัว โดยไม่เจาะจงว่าเป็นตัวใด ส่วนลักษณะนาม *ตัวนั้น* ในประโยค (26ข) แสดงถึงการอ้างถึงแบบเฉพาะเจาะจง (Definite) ชัดเจนว่าหมายถึงแมวตัวที่ผู้พูดและผู้ฟังรับรู้ร่วมกัน เกณฑ์การทดสอบนี้จึงสามารถแยกนามชี้เฉพาะและนามไม่ชี้เฉพาะออกจากกันได้

รูปแบบที่ปรากฏนี้สามารถอธิบายได้ โดยตั้งสมมติฐานว่าคำมีคุณลักษณะ 2 ประการ คือ

1. ประเภทของคำ (Word Category)
2. ข้อจำกัดในการเกิดร่วม (Selectional Restrictions) โดยข้อจำกัดในการเกิดร่วมแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่
 - 2.1 ข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านประเภทของคำ (C-Selectional Restriction) หมายถึง คำหนึ่งๆ จะสามารถปรากฏร่วมกับคำหรือวลีอื่นได้ก็ต่อเมื่อประเภทของคำนั้นตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้
 - 2.2 ข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านความหมาย (S-Selectional Restriction) หมายถึง คำหนึ่งๆ จะสามารถปรากฏร่วมกับคำหรือวลีอื่นได้ก็ต่อเมื่อคุณสมบัติทางความหมายของคำนั้นตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

ข้อสังเกต: เกณฑ์การทดสอบบางเกณฑ์มีข้อจำกัดในการเกิดร่วมโดยเน้นคุณสมบัติทางความหมาย ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษ การเติมขั้นสูงกว่า *-er* และขั้นสูงสุด *-est* ต้องคำนึงถึงประเภทย่อยของคุณศัพท์ด้านความหมาย โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) คุณศัพท์แบ่งระดับ (Gradability) และ 2) คุณศัพท์ไม่แบ่งระดับ (Non-Gradability) ซึ่งหน่วยคำเติมขั้นสูงกว่า *-er* และขั้นสูงสุด *-est* จะสามารถปรากฏร่วมได้เฉพาะกับคุณศัพท์แบ่งระดับเท่านั้น ดังแสดงใน (27)

(27)	เกณฑ์การทดสอบโดยใช้ขั้นสูงกว่า <i>-er</i> และขั้นสูงสุด <i>-est</i>	
	a. hungry, hungry-er, hungry-est	คุณศัพท์
	b. cruel, cruel-er, cruel-est	คุณศัพท์
	c. ascertain, *ascertain-er, *ascertain-est	กริยา
	d. anemic, *anemic-er, *anemic-est	คุณศัพท์
	e. dead, *dead-er, *dead-est	คุณศัพท์

ข้อมูลภาษา (27) แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การทดสอบขั้นสูงกว่า *-er* และขั้นสูงสุด *-est* มีข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านประเภทของคำ กล่าวคือ หน่วยคำเติมทั้งสองนี้สามารถเกิดร่วมกับคุณศัพท์ได้ แต่ไม่สามารถเกิด

ร่วมกับกริยาได้ (27c) อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบกับคุณศัพท์ที่มีจำนวนมากขึ้น เรากลับพบว่าคุณศัพท์บางตัวไม่สามารถเกิดร่วมกับ *-er* และ *-est* ได้ เช่น (27d-e) ซึ่งสาเหตุเกิดจากข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านความหมาย คุณศัพท์ *hungry* (27a) เป็นคุณศัพท์ที่แบ่งระดับได้ เราจึงสามารถพูดได้ว่า *I'm hungrier than him* แต่คุณศัพท์ *anemic* มีอาการเลือดจาง (27d) และ *dead* ตาย (27e) เป็นคุณศัพท์ไม่แบ่งระดับ จึงไม่สามารถพูดว่า **I'm anemicer than her* หรือ **I'm the deadest* ได้

ตัวอย่างต่อไปที่จะกล่าวถึง คือ เกณฑ์การทดสอบการดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง *-ing* ซึ่งใช้ข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านความหมายในการทดสอบ โดย *-ing* จะปรากฏร่วมกับกริยาเท่านั้น แต่ก็ไม่ใช่ทุกกริยาที่จะเกิดร่วมกับ *-ing* ได้

(28) เกณฑ์การทดสอบโดยใช้กำลัง [BE + X-ing] (Progressive Test)

a. hungry, *is hungrying	คุณศัพท์
b. cruel, *is crueling	คุณศัพท์
c. ascertain, is ascertaining (the truth)	กริยา
d. *is knowing (the answer), *is recognizing (an old friend)	กริยา

ข้อมูลภาษา (28) แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์การทดสอบ *-ing* สามารถเกิดร่วมกับกริยาแสดงการกระทำ (28c) แต่ไม่สามารถเกิดร่วมกับกริยาแสดงสภาพ (28d) ซึ่งเกณฑ์การทดสอบนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดในการเกิดร่วมด้านความหมาย ต้องเป็นกริยาที่แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ (Dynamicity) และดำเนินไปในระยะเวลาหนึ่ง (Durativity) เท่านั้น จึงจะสามารถปรากฏร่วมกับ *-ing* ได้

1.6 การเติมหน่วยคำประกอบ (Affixation)

การเติมหน่วยคำประกอบ (Affixation) สามารถแบ่งออกเป็นหน่วยคำเติมผัน (Inflectional Affixes) และหน่วยคำเติมแปลง (Derivational Affixes) ซึ่งหน่วยคำเติมผันและหน่วยคำเติมแปลงมีลักษณะแตกต่างกัน (Inflectional/Derivational Distinction) คือ หน่วยคำเติมผัน เมื่อเติมเข้ากับต้นเค้าศัพท์แล้ว ผลที่ได้จะยังคงเป็นคำประเภทเดิม ไม่ทำให้ประเภทของคำเปลี่ยนแปลง และความหมายหลักของต้นเค้าศัพท์ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

- (29) ตัวอย่างของหน่วยคำเติมผัน
- s_{PL}: dog-s, cat-s, door-s, etc.,
 - ed_{PAST}: walk-ed, jump-ed, etc.,
 - ing_{PROGRESSIVE}: walk-ing, jump-ing, etc.,

ยกตัวอย่าง ภาษาอังกฤษ หน่วยคำเติมผันถูกกำกับด้วยเงื่อนไขบริบทการแปรหน่วยคำในระดับวากยสัมพันธ์ (Morphosyntactic Contexts) เช่น หน่วยคำเติมผัน *be* ต้องผันให้สอดคล้องกับประธานในประโยค ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่าง (30) หน่วยคำเติมผัน *is* หรือ *are* ถูกกำหนดโดยประธานของประโยค แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความหมายหลักของประโยค ทั้ง 2 ประโยคใน (30) สื่อถึงเหตุการณ์หรือความหมายเดียวกัน คือ อังถึงวง Blackpink ซึ่งเป็นวงเกิร์ลกรุ๊ปเกาหลี โดย (30a) ระบุชื่อวง และ (30b) ระบุสมาชิกทั้ง 4 คนคือ Lisa, Jennie, Jisoo และ Rosé นอกจากนี้ หน่วยคำเติมผันยังไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของคำแต่อย่างใด

- (30) a. [Black Pink]_{SG} is performing on the stage at 7pm.
 b. [Lisa, Jennie, Jisoo, Rosé]_{PL} are performing on the stage at 7pm.

ในทางตรงกันข้าม การเติมหน่วยคำเติมแปลงเข้ากับต้นเค้าศัพท์ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของคำ และทำให้ความหมายของต้นเค้าศัพท์แตกต่างไปจากความหมายเดิม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ไม่ได้เกิดขึ้นเสมอไป เราจึงสามารถเลือกใช้หน่วยคำเติมแปลงที่แตกต่างกันไปตามความหมายที่ต้องการ นอกจากนี้ หน่วยคำเติมแปลงไม่ได้ถูกกำกับด้วยเงื่อนไขบริบทการแปรหน่วยคำในระดับวากยสัมพันธ์ ดังแสดงในข้อมูลภาษา (31)–(32)

- (31) ตัวอย่างของหน่วยคำเติมแปลงที่ส่งผลให้ประเภทของคำเปลี่ยนไป
- VERB-*tion*_N: act-*ion*_N, insert-*ion*_N, interrupt-*ion*_N, etc.
 - ADJ-*ify*_V: clar-*ify*_V, green-*ify*_V, french-*ify*_V

- (32) ตัวอย่างของหน่วยคำเติมแปลงที่ไม่ส่งผลให้ประเภทของคำเปลี่ยนไป
- anti-N_N*: *anti-bomb_N*, *anti-Twilight_N*, *anti-Justin Bieber_N*
 - N-ite*: *Israel-ite_N*, *Vancouver-ite_N*, *Justin Bieber-ite_N*¹⁰

ก่อนจะจบบทนี้ ผู้เขียนขอแนะนำหัวข้อ 1.7 โมเดลอรรถศาสตร์สำหรับภาษาซึ่งเป็นการบันทึกความหมายโดยใช้ทฤษฎีเซต (Set Theory) เป็นหลักการเบื้องต้น ในบทที่ 4 จะมีรายละเอียดเรื่องการตีความของกฎอรรถศาสตร์คู่ขนานไปกับกฎโครงสร้างวลี

1.7 โมเดลอรรถศาสตร์สำหรับภาษา (Semantic Model for Language)

คำถาม: อะไรคือองค์ประกอบสร้างของความหมาย? และเราจะสามารถทำให้ความหมายของคำและประโยคให้อยู่ในรูปของกฎอรรถศาสตร์ได้อย่างไร ในที่นี้ ผู้เขียนขอทบทวนความเข้าใจของผู้่านเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง ความหมาย ตามกรอบแนวคิดที่ 1 หัวข้อ 1.2.1

ทบทวน: ความหมายคืออะไร

ความหมายของประโยคอยู่ที่เงื่อนไขความจริง กล่าวคือ โลกของเราจะต้องมีลักษณะอย่างไร ประโยคจึงจะเป็นจริง ในขณะที่ความหมายของคำหรือวลีอยู่ที่ การอ้างถึง หมายถึง ความหมายของคำขึ้นอยู่กับสิ่งที่คำนั้นอ้างถึง

ความหมายคืออะไร

ความหมายของคำอยู่ที่ การอ้างถึง คำหนึ่ง ๆ จะมีความหมายต่อเมื่อเรารู้ว่าคำนั้นอ้างถึงสิ่งใด

ถ้าเรารู้ว่าคำว่า *endemic* อ้างถึงวัตถุที่มีความสัมพันธ์เฉพาะกับสถานที่หนึ่งโดยกำเนิด นั่นหมายความว่า เราสามารถจับคู่ <วัตถุ, สถานที่> ที่มีความสัมพันธ์เฉพาะเจาะจงกันได้

¹⁰ คำที่ใช้กันจริงๆคือ *Beliebers* เกิดจากการประสมระหว่าง *Bieber* (Justin Bieber) กับ *believer* เข้าด้วยกัน มีความหมายเหมือนคำว่า *Bieberite* หมายถึง กลุ่มแฟนคลับ ผู้สนับสนุน หรือผู้คลั่งไคล้ ที่มีความเชื่อในนักร้องชื่อดัง ชาวแคนาดา Justin Bieber แทนที่จะใช้คำว่า *Bieber-ite* ตามกระบวนการสร้างคำที่พบใน *labor-ite*, *Vancouver-ite* แต่กลับเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า *Blocking* เนื่องจากความหมายของคำประสมใหม่ได้ติดมากับส่วนของคำที่นำมาประสมอยู่แล้ว

ในทางตรงข้าม คำว่า *non-endemic* จะอ้างถึงวัตถุที่ไม่ได้มีถิ่นกำเนิดหรือความสัมพันธ์เฉพาะกับสถานที่นั้น

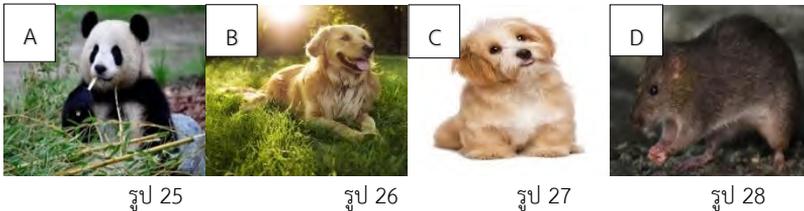
- (33) a. <นกทะเลเบอร์มิวดา, เบอร์มิวดา>
 b. <หมีธารน้ำแข็ง, ตะวันออกเฉียงใต้ของอลาสก้า>
 c. <ช้าง, เอเชีย>

1. ค่าความจริง (Truth-Values): จริง หรือ ไม่จริง

2. สิ่งซึ่งค่าและวลีอ้างถึง:

(i) วัตถุ/สิ่งมีชีวิต¹¹ (Objects/Individuals): a, b, c, d เช่น

“Bao-Bao” = a, “Taz” = d, ...

(ii) เซ็ตของวัตถุ/สิ่งมีชีวิต (Set of Objects/Individuals): {a, b},

{a, b, c}, {a, c} ... เช่น

“สัตว์” = {a, b, c, d},

“หมา” = {b, c},

“สัตว์ที่คล้ายสุนัข” “caniformia” = {a, b, c}

(iii) วัตถุ/สิ่งมีชีวิตเป็นคู่ (Pair of Objects/Individuals): <a, b>, <b, a>, <a, c> ... เช่น

<a, c> ... เช่น

“เป็นสปีชีส์เดียวกัน” = {<b, c>, <c, b>}

¹¹ ที่มารูป 25 https://twitter.com/liamstone_20

ที่มารูป 26 <https://www.lemon8-app.com/amelia.jwalker?region=th>

ที่มารูป 27 <https://www.pexels.com/th-th/search/bichon%20havanese/?page=2>

ที่มารูป 28 <https://www.posttoday.com/international-news/574738>

ก่อนที่เราจะไปดูรายละเอียดของกฎอรรถศาสตร์และกฎโครงสร้างวลีในบทที่ 4 ผู้เขียนจะขอเสนอเครื่องมือที่ใช้ในอรรถศาสตร์โดยเริ่มจากการแยกความแตกต่างระหว่าง เซ็ต (Sets) กับ ทูเพิล (Tuples) เนื่องจากในการอธิบายภาษา เราจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเพื่อเรียงลำดับ (Ordering)

คำถาม: เครื่องหมายวงเล็บปีกกาเซ็ต { } กับ ทูเพิล < > แตกต่างกันอย่างไรร
เซ็ตปีกกา { } หรือเรียกว่า Set Brackets คือเซ็ตจะถูกนิยามโดยสมาชิกที่อยู่ภายในเซ็ต ลำดับของสมาชิกในเซ็ต ไม่มีความสำคัญ เช่น

$$\{a, b, c, d\} = \{a, d, c, b\} = \{a, c, d, b\}$$

ในขณะที่ วงเล็บ < > หรือเรียกว่า Tuple Brackets นั้นแตกต่างจาก Set Brackets N-Tuple ถูกกำหนดถูกกำหนดทั้งจากสมาชิก และลำดับของสมาชิกเช่น <a, b> \neq ไม่เท่ากับ <b, a> โดยเฉพาะ pair คู่ คือชื่อเรียกของ n-tuple เมื่อ n = 2 ความแตกต่างระหว่างเซ็ต (sets) กับทูเพิล (tuples) เป็นเรื่องสำคัญ ในการอธิบายความหมายของภาษาธรรมชาติ เราจำเป็นต้องมีสิ่งที่แสดงลำดับ (Ordering) ลองพิจารณาคำอย่าง love รัก ถ้าเรารู้ความหมายของคำว่า รัก หมายถึงอะไร เราจะสามารถเรียงลำดับคู่ของ <a, b> ซึ่งหมายถึง

- (i) คู่ที่ a รัก b
- (ii) คู่ที่ a ไม่ได้รัก b

สำคัญมากที่ต้องเข้าใจคอนเซ็ปต์ว่า ทูเพิล 2 คู่นี้มีความหมายไม่เหมือนกัน <a, b> \neq <b, a> a รัก b ไม่ได้หมายความว่า b รัก a ด้วย

รูป 29